

**ਭਾਰਤ ਦੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ
ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਪੀਲ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ**

ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਪੀਲ ਨੰ. 1011-2023

**ਜੱਜਬੀਰ ਸਿੰਘ ਉਰਫ਼ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ
ਸਮਰਾ ਉਰਫ਼ ਜਸਬੀਰ ਅਤੇ ਹੋਰ**

..... ਅਪੀਲਕਰਤਾ (ਵਾਂ)

ਬਨਾਮ

ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ (National Investigation Agency)

..... ਜਵਾਬਦੇਹ

ਨਾਲ

ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਪੀਲ ਨੰ. 1012-2023

ਨਿਰਣਾ

ਜੇ. ਬੀ. ਪਰਦੀਵਾਲਾ, ਜੱਜ

1. ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਦੋਵੇਂ ਅਪੀਲਾਂ ਵਿੱਚ ਉਠਾਏ ਗਏ ਮੁੱਦੇ ਆਮ ਹਨ ਅਤੇ ਚੁਣੌਤੀ ਵੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਉਸੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਸਾਂਝੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਨਿਪਟਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।
2. ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਾਲ ਇਹ ਅਪੀਲਾਂ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ, 1860 (ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ, 'ਆਈਪੀਸੀ') ਦੀ ਧਾਰਾ 120ਬੀ, ਗ਼ੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ (ਰੋਕਥਾਮ) ਐਕਟ, 1967 (ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ, 'ਯੂਏਪੀਏ') ਦੀ ਧਾਰਾ 17,18,18 ਬੀ ਅਤੇ 20, ਵਿਸਫੋਟਕ ਪਦਾਰਥ ਐਕਟ, 1908 (ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ, '1908 ਦਾ ਐਕਟ') ਦੀ ਧਾਰਾ 4 ਅਤੇ 5 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਰੇਠ ਪੰਜ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਉਦਾਹਰਣ 'ਤੇ ਹਨ ਅਤੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਖੇ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਸੀ ਆਰ ਏ ਨੰਬਰ 47 ਆਫ਼ 2021 (ਓਐੱਡਐਮ) ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮਿਤੀ 26.04.2022 ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹਨ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 167(2) ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਡਿਫਾਲਟ ਜ਼ਮਾਨਤ (ਜ਼ਮਾਨਤ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਜੇ ਉਦੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਪੁਲਿਸ ਨਿਆਂਇਕ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਾਂਚ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ) 'ਤੇ ਰਿਹਾਅ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।
3. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਅਨੁਸਾਰ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ: -

(i) ਕੀ ਕੋਈ ਦੇਸ਼ੀ ਫ਼ੌਜਦਾਰੀ ਜਾਬਤਾ, 1973 ਦੀ ਧਾਰਾ 167(2) ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ (ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ, 'ਸੀਆਰਪੀਸੀ') ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਡਿਫਾਲਟ ਜ਼ਮਾਨਤ ਜ਼ਮਾਨਤ (ਜ਼ਮਾਨਤ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਜੋ ਉਦੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਪੁਲਿਸ ਨਿਆਂਇਕ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਾਂਚ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ) ਲੈਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਮਾਂ ਮਿਆਦ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਅੰਦਰ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇ, ਫਿਰ ਵੀ ਕਿਸੇ ਸਮਰੱਥ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਚੰਗਾ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਦੁਆਰਾ ਕੋਈ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਇਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ? ਇਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸੰਖੇਪ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕਹਿਣ ਲਈ, ਕੀ ਸਬੰਧਤ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 167 ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਉਸ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲੈਣ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਦੁਆਰਾ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਜਾਇਜ਼ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ?

(ii) ਕੀ ਦੇਸ਼ੀ ਨੂੰ ਡਿਫਾਲਟ ਜ਼ਮਾਨਤ (ਜ਼ਮਾਨਤ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਜੋ ਉਦੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਪੁਲਿਸ ਨਿਆਂਇਕ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਾਂਚ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ) ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਜਾਂ ਕੀ ਸਿਰਫ਼ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਇਰ ਕਰਨਾ ਹੀ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਮੰਨਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਹੋਵੇਗਾ? ਇਸ ਨੂੰ ਵੱਖਰੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਕਹਿਣ ਲਈ, ਕੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇਣ ਬਾਰੇ 167 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ ਦੇ ਤਹਿਤ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ?

(iii) ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਯੂ.ਏ.ਪੀ.ਏ. ਅਤੇ 1908 ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰੀ ਪੱਖ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਦੇ ਕਾਰਨ ਕਿਸੇ ਜੁਰਮ ਦਾ ਨਿਆਂਇਕ ਨੋਟਿਸ ਲੈਣ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ, ਪਰ ਕੀ ਅਜਿਹੀ ਅਸਫਲਤਾ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 167 (2) ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਾ ਕਰਨ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਦੇਸ਼ੀ ਨੂੰ ਡਿਫਾਲਟ ਜ਼ਮਾਨਤ ਲੈਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ?

(iv) ਕੀ ਮਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਅਤੇ ਮਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਉਪਰੋਕਤ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਦੇਸ਼ ਪੱਤਰ ਦਾਇਰ ਕਰਨਾ, ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਜਾਂ ਮਨੋਨੀਤ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਕੇਸ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣਾ, ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਗਲੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜ ਦੇਵੇਗਾ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ, 2008 (ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ 'ਐੱਨਆਈਏ ਐਕਟ') ਦੀ ਧਾਰਾ 16 ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਰਿਪੋਰਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ 'ਤੇ ਦੇਸ਼ੀ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਲਈ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਜੁਰਮ ਦਾ ਨਿਆਂਇਕ ਨੋਟਿਸ ਲੈਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ? ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇ, ਕੀ ਉਪਰੋਕਤ ਦਰਜ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਦੇਸ਼ ਪੱਤਰ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਦੀ ਤਰੁੱਟੀ, ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ, ਨਾ ਕਿ ਸੈਸ਼ਨ ਜਾਂ ਮਨੋਨੀਤ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ, ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 167(2) ਦੇ ਉਪਬੰਧ ਤਹਿਤ ਦੇਸ਼ੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਮੁਢਲੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਲੈਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ?

4. ਉਪਰੋਕਤ ਮੁੱਦਿਆਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ, ਤਾਰੀਖਾਂ ਅਤੇ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕਾਲਕ੍ਰਮ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ:

(ਏ) 02.06.2019 ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ ਲਗਭਗ 04:50 ਵਜੇ, ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਟੀਮ ਗਸ਼ਤ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਰਾਜਾ ਸਾਂਸੀ ਵਿੱਚ ਹਰਸ ਚੀਨਾ, ਕੁਕੜਵਾਲ ਬੱਸ ਸਟੈਂਡ ਰਾਹੀਂ ਲੰਘਣ ਵਾਲੇ ਵਾਹਨਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਦੇ ਲੜਕੇ ਬਿਨਾਂ ਨੰਬਰ ਪਲੇਟ ਦੇ ਇੱਕ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ 'ਤੇ ਯਾਤਰਾ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੁਕਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਫਰਾਰ ਹੋ ਗਏ। ਭੱਜਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਨੀਲੇ ਰੰਗ ਦਾ ਬੈਗ ਜੋ ਪਿੱਛਲੇ ਸਵਾਰ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਸੀ, ਹੇਠਾਂ ਡਿੱਗ ਪਿਆ। ਬੈਗ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨ ਅਤੇ ਦੋ ਹੈਂਡ ਗ੍ਰੇਨੇਡ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਐਫਆਈਆਰ ਨੰ. 90 ਥਾਣਾ ਰਾਜਾਸਾਂਸੀ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ (ਦਿਹਾਤੀ), ਪੰਜਾਬ ਵਿਖੇ 1908 ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਐਫਆਈਆਰ 02.06.2019 ਨੂੰ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

(ਬੀ) 05.06.2019 ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਯੂ. ਏ. ਪੀ. ਏ. ਦੀ ਧਾਰਾ 17, 18, 18ਬੀ ਅਤੇ 20 ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ।

(ਸੀ) 08.06.2019 ਨੂੰ ਦੇਸ਼ੀ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਵਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਦੁਆਰਾ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

(ਡੀ) 27.07.2019 ਨੂੰ, ਸੁਖਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਉਰਫ ਬੁੱਢਾ (ਦੇਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 8) ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਐਫ ਆਈ ਆਰ ਵਿੱਚ ਦੇਸ਼ੀ ਵਜੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 120 ਬੀ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

(ਈ) 18.08.2019 ਨੂੰ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰ. 3 ਕੁਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਉਰਫ ਕੁਲਬੀਰ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰ. 4 ਮਨਜੀਤ ਕੌਰ ਪਤਨੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ (ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਪੀਲ ਨੰ. 1011-2023 ਦੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ) ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸਤਗ਼ਾਸਾ ਪੱਖ ਦਾ ਇਹ ਕੇਸ ਹੈ ਕਿ ਕੁਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮਨਜੀਤ ਕੌਰ ਸਬੰਧਤ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਕੰਬੋਡੀਆ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਰਹੇ ਸਨ। ਹਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਵੀ ਦੇਸ਼ੀ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ।

(ਐੱਫ) 04.09.2019 ਨੂੰ, ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਯੂਏਪੀਏ ਦੀ ਧਾਰਾ 43ਡੀ (2) (ਬੀ) ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਤਹਿਤ ਤਫਤੀਸ਼ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਮਾਂ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਐਡੀਸ਼ਨਲ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ। ਇਹ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਮਿਆਦ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਦਰਖਾਸਤ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ 90 ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਤੋਂ ਦੋ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਯੂਏਪੀਏ ਦੀ ਧਾਰਾ 43ਡੀ (2) (ਬੀ) ਸਮਰੱਥ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 167 ਤਹਿਤ 90 ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਨੂੰ 180 ਦਿਨਾਂ ਤੱਕ ਵਧਾਉਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

(ਜੀ) 07.09.2019 ਨੂੰ, ਤਰਨਬੀਰ ਸਿੰਘ (ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1012-2023 ਦਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ) ਨੂੰ ਤਤਕਾਲ ਐਫ ਆਈ ਆਰ ਵਿੱਚ ਦੇਸ਼ੀ ਵਜੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਤਰਨਬੀਰ ਸਿੰਘ ਉਸ ਸਮੇਂ ਮਲੇਸ਼ੀਆ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ।

(ਐਚ) 11.09.2019 ਨੂੰ, ਤਰਨਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

(ਆਈ) 17.09.2019 ਨੂੰ, ਵਧੀਕ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨੇ ਜਾਂਚ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਮਿਆਦ 90 ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਵਧਾ ਕੇ 180 ਦਿਨ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਇਹ ਨੋਟ ਕਰਨਾ ਉਚਿਤ ਹੈ ਕਿ ਵਧੀਕ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਵੱਲੋਂ ਸਾਰੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਵਾਈ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਵਾਧਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

(ਜੇ) 15.11.2019 ਨੂੰ, ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 173(2) ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਅੰਤਮ ਰਿਪੋਰਟ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਉਪ ਮੰਡਲ ਨਿਆਂਇਕ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਅਜਨਾਲਾ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਰਪਟ (ਦੇਸ਼ ਸੂਚੀ) ਉਪਰੋਕਤ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਐਫ ਆਈ ਆਰ ਨੰਬਰ 90 ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਮਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ 15.11.2019 ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਾਂਝੀ ਦੇਸ਼ ਸੂਚੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਦੇਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 1 ਅਤੇ 2 ਨੂੰ ਕ੍ਰਮਵਾਰ 08 ਜੂਨ, 2019 ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਦੇਸ਼ ਸੂਚੀ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਸਮੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ 161 ਵੇਂ ਦਿਨ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਦੇਸ਼ੀ ਨੰ. 3 ਅਤੇ 4 ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ 18.08.2019 ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੇ 90 ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦੇਸ਼ ਸੂਚੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ੀ ਨੰ. 5 ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਜਿਸ ਨੂੰ 11.09.2019 ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਹ ਉਸਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੇ 66 ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜਿੱਥੇ ਤੱਕ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਅਤੇ 2 ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਦੇਸ਼ ਸੂਚੀ 180 ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

(ਕੇ) 16.11.2019 ਨੂੰ ਐੱਸਡੀਜੇਐੱਮ, ਅਜਨਾਲਾ ਨੇ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ।

(ਐਲ) ਐੱਸਡੀਜੇਐੱਮ, ਅਜਨਾਲਾ ਨੇ 20.11.2019 ਨੂੰ ਕਾਰਵਾਈ 25.11.2019 ਤੱਕ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ।

(ਐੱਮ) 25.11.2019 ਨੂੰ ਐੱਸਡੀਜੇਐੱਮ, ਅਜਨਾਲਾ ਨੇ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 209 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੇਸ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਜੁਰਮ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੈਸ਼ਨਜ਼ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰਨ ਯੋਗ ਸਨ। ਅਗਲੀ ਮਿਤੀ 06.12.2019 ਤੈਅ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

(ਐੱਨ) 06.12.2019 ਨੂੰ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਐਡੀਸ਼ਨਲ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਨੇ ਸਿਰਫ ਜੁਰਮ ਦਾ ਨਿਆਂਇਕ ਨੋਟਿਸ ਲਏ ਬਿਨਾਂ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕੀਤਾ।

(ੳ) 22.02.2020 ਨੂੰ ਐੱਨਆਈਏ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਨੇ ਤਤਕਾਲ ਕੇਸ ਨੂੰ ਆਰਸੀ-07/2020/ਐੱਨਆਈਏ/ਡੀਐੱਲਆਈ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦੁਬਾਰਾ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਯੂਏਪੀਏ ਦੀ ਧਾਰਾ 17,18,18 ਬੀ ਅਤੇ 20 ਦੇ ਤਹਿਤ ਐਫ ਆਈ ਆਰ ਨੰਬਰ 90 ਆਫ 2019 ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ, ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲੇ, ਸੀਟੀਸੀਆਰ ਡਵੀਜ਼ਨ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੰਬਰ 11011/22/2020/ਐੱਨਆਈਏ ਮਿਤੀ 20.02.2020 ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤਾ।

(ਪੀ) 09.03.2020 ਨੂੰ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ, ਸੀਬੀਆਈ ਪੰਜਾਬ, ਐੱਸਏਐੱਸ ਨਗਰ, ਮੋਹਾਲੀ ਨੇ ਐਡੀਸ਼ਨਲ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਮਿਸਲ ਮੋਸੂਲ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਨੂੰ ਆਖਰਕਾਰ ਐੱਨਆਈਏ/ਯੂਏਪੀਏ ਦੇ ਅਧੀਨ ਗਠਿਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

(ਕਯੂ) 26.10.2020 ਨੂੰ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੇ 1908 ਦੇ ਐਕਟ ਤਹਿਤ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ।

(ਆਰ) 12.11.2020 ਨੂੰ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ, ਐੱਨਆਈਏ ਨੇ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤਾ ਕਿ 1908 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਦੇਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਯੂਏਪੀਏ ਦੇ ਤਹਿਤ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

(ਐਸ) 14.12.2020 ਨੂੰ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 167 (2) ਅਤੇ ਯੂਏਪੀਏ ਦੀ ਧਾਰਾ 43ਡੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਡਿਫਾਲਟ ਜਮਾਨਤ ਲਈ ਇੱਕ ਦਰਖਾਸਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਐੱਨਆਈਏ, ਐੱਸਏਐੱਸ ਨਗਰ, ਮੋਹਾਲੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ ਦੇਸ਼ ਸੂਚੀ 180 ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਫਿਰ ਵੀ ਯੂਏਪੀਏ ਦੇ ਤਹਿਤ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੀ ਘਾਟ ਕਾਰਨ ਇਸ ਨੂੰ ਅਧੂਰਾ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤੀ ਅਜਿਹੀ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਦੇਸ਼ ਸੂਚੀ ਨਾ ਹੋਵੇ।

(ਟੀ) 16.12.2020 ਨੂੰ, ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਨੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ 1908 ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮਜਿਸਟ੍ਰੇਟ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ।

(ਯੂ) 17.12.2020 ਨੂੰ, ਐੱਨਆਈਏ ਨੇ ਦੇਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਡਿਫਾਲਟ ਜਮਾਨਤ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਦਰਖਾਸਤ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਾਖਲ ਕੀਤਾ।

(ਵੀ) 17.12.2020 ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੇਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਡਿਫਾਲਟ ਜਮਾਨਤ (ਜਮਾਨਤ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਜੇ ਉਦੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਪੁਲਿਸ ਨਿਆਂਇਕ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਾਂਚ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ) ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਦਰਖਾਸਤ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਸੂਚੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਹੈ।

(ਡਬਲਯੂ) 06.01.2021 ਨੂੰ, ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਯੂ. ਏ. ਪੀ. ਏ. ਅਧੀਨ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ।

(ਐਕਸ) 07.01.2021 ਨੂੰ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਮਹਿਕਮਾ ਤੋਂ ਯੂ. ਏ. ਪੀ. ਏ. ਅਧੀਨ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ।

(ਵਾਈ) 18.01.2021 ਨੂੰ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਇੱਥੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਡਿਫਾਲਟ ਜਮਾਨਤ (ਜਮਾਨਤ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਜੋ ਉਦੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਪੁਲਿਸ ਨਿਆਂਇਕ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਾਂਚ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ) ਦੀ ਦਰਖਾਸਤ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਮਿਤੀ 17.12.2020 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ।

(ਜੈੱਡ) ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 17.03.2021 ਨੂੰ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਯੂਏਪੀਏ ਦੀ ਧਾਰਾ 45 (1) ਤਹਿਤ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ।

(ਏ. ਏ.) 22.03.2021 ਨੂੰ ਐੱਨਆਈਏ ਵੱਲੋਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ, ਐੱਨਆਈਏ, ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਸਬੰਧਤ ਮਨਜ਼ੂਰੀਆਂ ਸਮੇਤ ਇੱਕ ਪੂਰਕ ਦੇਸ਼ ਸੂਚੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

(ਏਬੀ) 05.04.2021 ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ, ਐੱਨਆਈਏ ਨੇ ਉਪਰੋਕਤ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦਾ ਨਿਆਂਇਕ ਨੋਟਿਸ (cognizance) ਲਿਆ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ।

(ਏਸੀ.) 06.09.2021 ਨੂੰ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੇਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਦੇਸ਼ ਆਇਦ ਕਰਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ।

(ਏਡੀ.) 26.04.2022 ਨੂੰ, ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਡਿਫਾਲਟ ਜਮਾਨਤ(ਜਮਾਨਤ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਜੋ ਉਦੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਪੁਲਿਸ ਨਿਆਂਇਕ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਾਂਚ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ) ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿਰੁੱਧ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

5. ਇਸ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਸਪਸ਼ਟ ਅਤੇ ਸਮਝਣ ਲਈ ਆਸਾਨ ਬਣਾਉਣ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਮਿਤੀਆਂ ਅਤੇ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੇ ਉਪਰੋਕਤ ਕਾਲਕ੍ਰਮ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਾਂ:-

(i) 02.06.2019-ਐਫ ਆਈ ਆਰ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ।

(ii) 08.06.2019 - ਪਹਿਲੇ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ;

(iii) 18.08.2019 - ਤੀਜੇ ਅਤੇ ਚੌਥੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ;

- (iv) 11.09.2019- ਤਰਨਬੀਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ (ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1012 ਆਫ 2023);
- (v) 17.09.2019- ਤਫਤੀਸ਼ ਦੀ ਮਿਆਦ 90 ਤੋਂ ਵਧਾ ਕੇ 180 ਦਿਨ ਕੀਤੀ ਗਈ;
- (vi) 15.11.2019- ਦੇਸ਼ ਸੂਚੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ;
- (vii) 14.12.2020-ਡਿਫਾਲਟ ਜਮਾਨਤ ਲਈ ਦਰਖਾਸਤ;
- (viii) 16.12.2020-1908 ਦੇ ਐਕਟ ਤਹਿਤ ਮਿਤੀ 26.10.2020 ਦਾ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਆਦੇਸ਼ ਦਾਖਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ;
- (ix) 06.01.2021-ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਆਦੇਸ਼ ਯੂਏਪੀਏ ਤਹਿਤ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ;
- (x) 17.03.2021-ਐਨਆਈਏ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਦੇ ਤਬਾਦਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਧਾਰਾ 45(1), UAPA ਦੇ ਤਹਿਤ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੁਆਰਾ ਮਨਜ਼ੂਰੀ; ਅਤੇ
- (xi) 22.03.2021-ਐਨਆਈਏ ਵੱਲੋਂ ਪੂਰਕ ਦੇਸ਼ ਸੂਚੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ।

6. ਉਪਰੋਕਤ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੀਆਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ (ਅਸਲ ਦੇਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ) ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮੌਜੂਦ ਹਨ।

ਦੇਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ਾਂ

7. ਸਬੰਧਤ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਮਾਣਯੋਗ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਸ਼੍ਰੀ ਕੋਲਿਨ ਗੋਂਸਾਲਵੇਸ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਸਤਿਆ ਮਿੱਤਰਾ, ਨੇ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਡਿਫਾਲਟ ਜਮਾਨਤ (ਜਮਾਨਤ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਜੋ ਉਦੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਪੁਲਿਸ ਨਿਆਂਇਕ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਾਂਚ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ) ਦਾ ਲਾਭ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਗੰਭੀਰ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ।

8. ਦੋਵਾਂ ਵਕੀਲਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਬਿਨਾਂ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਦੇਸ਼ ਸੂਚੀ ਇੱਕ ਅਧੂਰੀ ਦੇਸ਼ ਸੂਚੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਅਧੂਰੀ ਦੇਸ਼ ਸੂਚੀ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਕੋਈ ਨੋਟਿਸ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅੰਤਮ ਰਿਪੋਰਟ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਸਬੰਧਤ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਨੋਟਿਸ (cognizance) ਲਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਦੇਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਦਾ ਜੋੜ ਅਤੇ ਤੱਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਅੰਸ਼ਕ ਦੇਸ਼ ਸੂਚੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਬਿਨਾਂ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਦੇਸ਼ ਸੂਚੀ ਇੱਕ ਅਧੂਰੀ ਦੇਸ਼ ਸੂਚੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 173 (2) ਦੇ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਪੁਲਿਸ ਰਪਟ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਅਜਿਹੀ ਦੇਸ਼ ਸੂਚੀ ਵੀ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 173 ਦੀ ਉਪ ਧਾਰਾ (5) ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ।

9. ਅਜਿਹੀ ਅਧੂਰੀ ਦੇਸ਼ ਸੂਚੀ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਦੁਆਰਾ ਕਾਨੂੰਨੀ/ਡਿਫਾਲਟ ਜਮਾਨਤ (ਜਮਾਨਤ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਜੋ ਉਦੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਪੁਲਿਸ ਨਿਆਂਇਕ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਾਂਚ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ) ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਦਰਖਾਸਤ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਸਾਧਨ ਜਾਂ ਉਪਕਰਣ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਯੂਏਪੀਏ ਤਹਿਤ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਦੇਸ਼ ਸੂਚੀ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਦੋਵੇਂ ਮਾਣਯੋਗ ਵਕੀਲਾਂ ਨੇ ਇਸ

ਤੱਥ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸਬੰਧਤ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸਬੰਧਤ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਲੈਣ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਦੇਸ਼ ਸੂਚੀ ਦੇ ਨਾਲ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

10. ਅੱਗੇ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਯੂਏਪੀਏ ਅਧੀਨ ਕੇਸਾਂ ਨਾਲ ਆਮ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਦੁਆਰਾ ਸਿਰਫ਼ ਸਬੂਤ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨਾ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਮੁਕੰਮਲ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੁਕਤ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਅਥਾਰਟੀ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ।

11. ਸਾਡਾ ਧਿਆਨ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ (ਰੋਕਥਾਮ) (ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸਿਫ਼ਾਰਸ਼ ਅਤੇ ਮਨਜ਼ੂਰੀ) ਨਿਯਮ, 2008 (ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ, 'ਨਿਯਮ 2008') ਦੇ ਨਿਯਮ 3 ਅਤੇ 4 ਵੱਲ ਦੇਵੇਂ ਮਾਣਯੋਗ ਵਕੀਲਾ ਦੁਆਰਾ ਖਿੱਚਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਸਿਫ਼ਾਰਸ਼ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਲਈ ਇੱਕ ਸਮਾਂ ਸੀਮਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਯੂ.ਏ.ਪੀ.ਏ. ਅਤੇ ਉਸ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਿਯਮ 2008 ਦੇ ਉਪਬੰਧ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨੂੰ ਸਮਾਂਬੱਧ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ।

12. ਦੇਵਾਂ ਮਾਣਯੋਗ ਵਕੀਲਾਂ ਦੁਆਰਾ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਗਏ ਨਿਯਮ 2008 ਦੇ ਨਿਯਮ 3 ਅਤੇ 4 ਦੇ ਨਾਲ ਕ੍ਰਮਵਾਰ 90 ਤੋਂ 180 ਦਿਨਾਂ ਤੱਕ ਦਾ ਸਮਾਂ ਵਧਾਉਣਾ, ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੀ ਗਰਾਂਟ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਮਾਂਬੱਧ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਸਿੱਟਾ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅੰਤਿਮ ਰਿਪੋਰਟ ਮੰਨੇ ਜਾਣ ਲਈ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਨਾਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

13. ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਕੇਸ ਦੀ ਦੇਸ਼ ਸੂਚੀ 15.11.2019 ਨੂੰ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਦੁਆਰਾ ਇਕੱਤਰ ਕੀਤੀ ਸਮੱਗਰੀ ਸਮਰੱਥ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ 15.11.2019 ਨੂੰ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ। ਸਮਰੱਥ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਰਪਟ ਸੱਤ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ, ਭਾਵ 22.11.2019 ਤੱਕ ਤਿਆਰ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ। ਨਿਯਮ 4 ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ 29.11.2019 ਤੱਕ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਦੇਵੇਂ ਮਾਣਯੋਗ ਵਕੀਲਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਰਪਟ ਸਿਰਫ਼ 12.03.2021 ਨੂੰ ਅਰਥਾਤ ਇੱਕ ਸਾਲ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਦੇਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ 17.03.2021 ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਭਾਵ 180 ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜੋ 10.03.2020 ਨੂੰ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਡਿਫਾਲਟ ਜ਼ਮਾਨਤ ਅਰਜ਼ੀ 14.12.2020 ਨੂੰ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

14. ਅੱਗੇ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ 22.01.2020 ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਸੰਭਾਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਐਨਆਈਏ ਕੋਲ 180 ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਸੀਮਾ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਢੁਕਵੀਂ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਰਜ ਕਰਨ ਜਾਂ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਰੱਖਣ ਲਈ 49 ਦਿਨ ਬਚੇ ਸਨ। ਡਿਫਾਲਟ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦਰਖਾਸਤ 14.12.2020 ਨੂੰ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਮਨਜ਼ੂਰੀ, ਜੋ ਸਿਰਫ਼ 17.03.2021 ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਨੂੰ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਗਏ 2008 ਦੇ ਨਿਯਮ ਦੇ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਨਿਯਮਾਂ 3 ਅਤੇ 4 ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਮਾਂ ਮਿਆਦ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ 29.11.2019 ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ।

ਅਜਿਹੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ, ਦੋਵੇਂ ਮਾਣਯੋਗ ਵਕੀਲਾਂ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਦੇਰੀ ਨਾਲ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਭਾਵੇਂ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ, ਦੇਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਡਿਫਾਲਟ ਜਮਾਨਤ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਦੇ ਹੱਕ (indefeasible right) ਨੂੰ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ।

15. ਦੇਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਦੋਵੇਂ ਮਾਣਯੋਗ ਵਕੀਲਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾ ਦੂਸਰਾ ਹਿੱਸਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਸੂਚੀ ਐਸ.ਡੀ.ਜੇ.ਐਮ, ਅਜਨਾਲਾ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਦਾਇਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਐਨਆਈਏ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 22 ਤਹਿਤ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਮੁਤਾਬਿਕ ਐਨਆਈਏ ਅਧੀਨ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਹੀ ਚਲਾਈ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ, ਦੇਸ਼ ਸੂਚੀ ਮਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਦਾਇਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਐਨਆਈਏ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 16 ਅਤੇ ਐਨਆਈਏ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 22 ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 193 ਦੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਵੱਲੋਂ ਮਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਅਤੇ ਮਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦੇਸ਼ ਸੂਚੀ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਗਲਤੀ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੇਸ ਨੂੰ ਸੈਸ਼ਨ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ, ਐਨਆਈਏ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਯੂਏਪੀਏ ਦੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਉਲਟ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਬਾਅਦ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਅਵੈਧ ਸੀ।

16. ਉਪਰੋਕਤ ਦਲੀਲਾਂ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕੇਸ ਕਾਨੂੰਨ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰਤਾ ਰੱਖੀ ਗਈ ਹੈ:

- (i) ਫਖਰੇ ਆਲਮ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ, 2021 ਐੱਸਸੀਸੀ ਐਨਲਾਈਨ 532
- (ii) ਅਬਦੁਲ ਅਜ਼ੀਜ਼ ਪੀ.ਵੀ. ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ, (2014) 16 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 543
- (iii) ਚਿਤਰਾ ਰਾਮਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਸੈਂਟਰਲ ਬਿਊਰੋ ਆਫ਼ ਇਨਵੈਸਟੀਗੇਸ਼ਨ (2022) ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. ਐਨਲਾਈਨ 3124
- (iv) ਰਾਮਭਾਈ ਨੱਥਾਭਾਈ ਗਾਧਵੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਗੁਜਰਾਤ ਰਾਜ, (1997) 7 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 744
- (v) ਅਸ਼ਰਫ਼ ਖਾਨ ਬਨਾਮ ਗੁਜਰਾਤ ਰਾਜ, (2012) 11 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 606
- (vi) ਬਿਕਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ, (2020) 10 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 616

17. ਉਪਰੋਕਤ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਦੋਵੇਂ ਮਾਣਯੋਗ ਵਕੀਲਾਂ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅਪੀਲਾਂ ਵਿੱਚ ਯੋਗਤਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਡਿਫਾਲਟ ਜਮਾਨਤ 'ਤੇ ਛੱਡਣ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ।

ਐਨ ਆਈ ਏ /ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਦੀ ਤਰਫ਼ੋਂ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ਾਂ

18. ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸ਼੍ਰੀ ਸੰਜੇ ਜੈਨ, ਮਾਣਯੋਗ ਏ.ਐਸ.ਜੀ. ਨੇ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ ਦੋਵਾਂ ਅਪੀਲਾਂ ਦਾ ਸਖ਼ਤ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਸਥਾਪਤ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ ਕਿ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 167 (2) ਤਹਿਤ ਕਿਸੇ ਦੇਸ਼ੀ ਦਾ

ਡਿਫਾਲਟ ਜਮਾਨਤ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕ (indefeasible right) ਉਦੋਂ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਦੇਸ਼ ਸੂਚੀ ਇਸ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਾਨੂੰਨ ਤਹਿਤ ਕਿਸੇ ਸਮਰੱਥ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਵਧਾਏ ਗਏ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦਾਖਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਉਹ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਜੇ ਦੇਸ਼ ਸੂਚੀ ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਗਏ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਜੇ ਸੀ. ਆਰ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 167 (2) ਦੇ ਤਹਿਤ ਦਰਖਾਸਤ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇਸ਼ ਸੂਚੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਅਧਿਕਾਰ ਉਪਲੱਬਧ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਸ਼੍ਰੀ ਜੈਨ ਨੇ **ਸੰਜੇ ਦੱਤ ਬਨਾਮ ਰਾਜ** (1994) 5 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 410 (ਪੈਰਾ 48 ਅਤੇ 53 (2) (ਬੀ)) ਅਤੇ **ਗੰਭੀਰ ਧੋਖਾਧੜੀ ਜਾਂਚ ਦਫ਼ਤਰ ਬਨਾਮ ਰਾਹੁਲ ਮੋਦੀ ਅਤੇ ਹੋਰ** (2022) ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. ਆਨ ਲਾਈਨ 153 (ਪੈਰਾ 16) ਵਿੱਚ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖ ਕੇ ਆਪਣੀ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ।

19. ਸ਼੍ਰੀ ਜੈਨ ਨੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੇਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਇਸ ਦਲੀਲ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਦਮ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਯੂਏਪੀਏ ਜਾਂ 1908 ਦੇ ਐਕਟ ਤਹਿਤ ਲੋੜੀਂਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਦੇਸ਼ ਸੂਚੀ ਅਧੂਰੀ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਸ਼੍ਰੀ ਜੈਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਦੇਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਦਲੀਲ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਦਮ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ ਦੇਸ਼ ਸੂਚੀ 180 ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਫਿਰ ਵੀ ਬਿਨਾਂ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ, ਇਸ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦੇਸ਼ ਸੂਚੀ ਦਾਇਰ ਨਾ ਕਰਨਾ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

20. ਉਪਰੋਕਤ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿੱਚ, ਸ਼੍ਰੀ ਜੈਨ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਧਿਆਨ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪਹਿਲੂਆਂ ਵੱਲ ਖਿੱਚਿਆ:

(ਏ) ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇਣ ਦਾ ਕੰਮ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਅਜਿਹੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇਣਾ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ।

(ਬੀ) ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਸਟੇਟ ਇਨਵੈਸਟੀਗੇਸ਼ਨ ਏਜੰਸੀ (ਐੱਸ. ਆਈ. ਏ.) ਦੁਆਰਾ ਪਹਿਲੀ ਦੇਸ਼ ਸੂਚੀ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਸਮੇਂ, ਐੱਸ. ਆਈ. ਏ. ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਉਚਿਤ ਸਰਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਸੀ।

(ਸੀ) ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਐੱਨਆਈਏ/ਯੂਏਪੀਏ ਦੁਆਰਾ ਵਲ ਉਚਿਤ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ 1908 ਐਕਟ ਅਤੇ ਯੂਏਪੀਏ ਅਧੀਨ ਮਨਜ਼ੂਰੀਆਂ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, 05.04.2021 ਨੂੰ ਜੁਰਮ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਕੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਦਰਸਾਈ ਗਈ ਸਮਾਂ ਸੀਮਾ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ।

(ਡੀ) ਮੁਕੱਦਮੇ ਲਈ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇਣ ਦਾ ਸਵਾਲ ਸਿਰਫ ਜੁਰਮ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲੈਣ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਪ੍ਰਾਸੰਗਿਕ ਹੈ, ਜੇ ਕਿ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਫ਼ਤੀਸ਼ ਦੇ ਪੜਾਅ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਪੜਾਅ ਹੈ। [ਸੁਰੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਭੀਕਮਚੰਦ ਜੈਨ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ਅਤੇ ਇਕ ਹੋਰ, (2013) 3 ਐੱਸਸੀਸੀ 77 @ਪਾਰਸ 17-19 ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ]

21. ਸ੍ਰੀ ਜੈਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੁਝ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਭਗੋੜਾ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਦੁਆਰਾ 04.09.2019 ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਸੂਚੀ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਲਈ ਸਮਾਂ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ (ਅਰਥਾਤ, 90 ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ), ਉਕਤ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਆਖਰਕਾਰ 17.09.2019 ਨੂੰ ਸੁਣਵਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਸੁਣਵਾਈ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਅਨੁਰੂਪ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਸਮਾਂ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਦੇਸ਼ੀ ਅਤੇ ਇਸਤਰਾਸਾ ਪੱਖ ਵੱਲੋਂ ਦਲੀਲਾਂ ਸੁਣੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ।

22. ਸ੍ਰੀ ਜੈਨ ਨੇ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਤਫਤੀਸ਼ ਰਾਜ ਪੁਲਿਸ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਰਾਜ ਪੁਲਿਸ ਨੇ 15.11.2019 ਨੂੰ ਜੇ. ਐਮ. ਐਫ. ਸੀ. ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦੇਸ਼ ਸੂਚੀ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ, ਜਿੱਥੇ ਦੇਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਅਸਲੀ ਦੇਸ਼ ਸੂਚੀ ਮਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਬੰਧਤ ਸਮੇਂ ਦੇਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਸ ਨੂੰ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 167 ਦੀ ਗੈਰ-ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। [ਸੁਰੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਭੀਕਮਚੰਦ ਜੈਨ (ਸੁਪਰਾ) @ ਪੈਰਾ 13-17 ਅਤੇ ਰਾਹੁਲ ਮੇਦੀ (ਸੁਪਰਾ) @ ਪੈਰਾ 16 ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ]

23. ਸ੍ਰੀ ਜੈਨ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਆਖਰਕਾਰ ਸੈਸ਼ਨ ਅਦਾਲਤ ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਐੱਨਆਈਏ/ਯੂਏਪੀਏ ਲਈ ਗਠਿਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ (22 ਫਰਵਰੀ 2020 ਨੂੰ ਐੱਨਆਈਏ ਦੁਆਰਾ ਤਫਤੀਸ਼ ਸੰਭਾਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਐੱਨਆਈਏ ਦੁਆਰਾ ਆਰਸੀ-07/2020/ਐੱਨਆਈਏ/ਡੀਐੱਲਆਈ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦੁਬਾਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ) ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਇਸਤਰਾਸਾ ਪੱਖ ਦੀਆਂ ਮਨਜ਼ੂਰੀਆਂ ਦੀ ਤਫਤੀਸ਼ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਵੀ ਨੋਟਿਸ (cognizance) ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। 1908 ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਮਨਜ਼ੂਰੀ 26.10.2020 ਨੂੰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ, NIA ਦੁਆਰਾ 12.11.2020 ਨੂੰ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਯੂਏਪੀਏ ਤਹਿਤ ਮਨਜ਼ੂਰੀ 06.01.2021 ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਨੇ 07.01.2021 ਨੂੰ ਇਹ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 17.03.2021 ਨੂੰ ਯੂਏਪੀਏ ਦੀ ਧਾਰਾ 45 (1) ਤਹਿਤ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ।

24. ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਸ੍ਰੀ ਜੈਨ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹੁਣ ਤੱਕ 12 ਗਵਾਹਾਂ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਦੇਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਗੰਭੀਰ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਦੇਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਕੋਲ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ ਅਤੇ ਵੈਧਤਾ ਜਾਂ ਜਿਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨੋਟਿਸ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅਜਿਹੇ ਮੁੱਦੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਉਠਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਸ੍ਰੀ ਜੈਨ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੇਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਲਈ ਇਹ ਕਹਿਣ ਦੀ ਕੋਈ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਡਿਫਾਲਟ ਜਮਾਨਤ 'ਤੇ ਰਿਹਾਅ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਕੁਝ ਢੁਕਵੇਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਉਪਬੰਧ

25. ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਨੂੰ ਸੀਆਰਪੀਸੀ, ਯੂਏਪੀਏ, 1908 ਦੇ ਐਕਟ ਅਤੇ ਐਨਆਈਏ ਐਕਟ ਦੇ ਕੁਝ ਸਬੰਧਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਉਪਬੰਧਾਂ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

26. ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਫੌਜਦਾਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਕੋਡ, 1898 (ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ, 'ਸੀਆਰਪੀਸੀ, 1898') ਵਿੱਚ, ਧਾਰਾ 167 ਵਿੱਚ 24 ਘੰਟਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਤਫਤੀਸ਼ ਪੂਰੀ ਨਾ ਹੋਣ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਅਪਣਾਈ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਸੀਆਰਪੀਸੀ, 1898 ਦੀ ਧਾਰਾ 167 ਅਪਰਾਧ ਜਾਂ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ 24 ਘੰਟਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਾਂ ਬਾਹਰ 15 ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਤਫਤੀਸ਼ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ 'ਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਸੀ।

27. ਭਾਰਤ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਆਪਣੀ 41ਵੀਂ ਰਪਟ ਵਿੱਚ ਤਫਤੀਸ਼ ਮੁਕੰਮਲ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਾਂ-ਸੀਮਾ ਵਧਾ ਕੇ 60 ਦਿਨ ਕਰਨ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਨਵੀਂ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਨੇ ਲਾਅ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 167 ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਜਾਂ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ 60 ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਸਮਾਂ-ਸੀਮਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਾਲ 1978 ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 167 ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਧਾਰਾ 167(2) ਜੋ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਲਈ ਪ੍ਰਸੰਗਿਕ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਹੁਣ ਤੱਕ ਮੌਜੂਦ ਹੈ, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਈ ਹੈ:

"167 (2) ਮਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਜਿਸ ਕੋਲ ਇਸ ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਕੋਈ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਭੇਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਉਸ ਕੋਲ ਕੇਸ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ, ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ, ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਮਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਉਚਿਤ ਸਮਝੇ, ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੰਦਰਾਂ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੀ ਮਿਆਦ ਲਈ ਨਹੀਂ; ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਉਸ ਕੋਲ ਕੇਸ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਨ ਜਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਹ ਹੋਰ ਨਜ਼ਰਬੰਦੀ ਨੂੰ ਬੇਲੋੜੀ ਸਮਝਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਾਲੇ ਮਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਕੋਲ ਭੇਜਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਬਸ਼ਰਤ ਕਿ, -

(ਏ) ਮਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਪੰਦਰਾਂ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਤੋਂ ਵੱਧ, ਜੇ ਉਹ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਲਈ ਢੁਕਵੇਂ ਅਧਾਰ ਮੌਜੂਦ ਹਨ, ਪਰ ਕੋਈ ਮਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਇਸ ਪੈਰੇ ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕੁੱਲ ਮਿਆਦ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਲਈ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰਤ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ,-

(i) ਨੌਂਬੇ ਦਿਨ, ਜਿੱਥੇ ਜਾਂਚ ਮੌਤ, ਉਮਰ ਕੈਦ ਜਾਂ ਦਸ ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਦੀ ਮਿਆਦ ਲਈ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੋਵੇ;

(ii) ਸੱਠ ਦਿਨ, ਜਿੱਥੇ ਜਾਂਚ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ, ਅਤੇ, ਜਾਂ ਨੌਂਬੇ ਜਾਂ ਸੱਠ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਖਤਮ ਹੋਣ 'ਤੇ, ਜਿਵੇਂ ਵੀ ਕੇਸ ਹੋਵੇ, ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਰਿਹਾਅ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜੇਕਰ ਉਹ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ ਅਤੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਉਪ-ਧਾਰਾ ਦੇ ਅਧੀਨ

ਜਮਾਨਤ 'ਤੇ ਰਿਹਾਅ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਰੇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਉਸ ਅਧਿਆਇ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਅਧਿਆਇ XXXIII ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਿਹਾਅ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ;

(ਬੀ) ਕੋਈ ਵੀ ਮਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਇਸ ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਦੇਸ਼ੀ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਰੱਖਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਦੇਸ਼ੀ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਹਰ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਦੇਸ਼ੀ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ, ਪਰ ਮਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੇਸ਼ੀ ਨੂੰ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਵੀਡੀਓ ਲਿੰਕੇਜ਼ ਦੇ ਮਾਧਿਅਮ ਰਾਹੀਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ 'ਤੇ ਨਿਆਂਇਕ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਨਜ਼ਰਬੰਦੀ ਵਧਾ ਸਕਦਾ ਹੈ;

(ਸੀ) ਦੂਜੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦਾ ਕੋਈ ਮਜਿਸਟ੍ਰੇਟ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਪੱਖੋਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰਤ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਨਜ਼ਰਬੰਦੀ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗਾ।"

28. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਨੇ **ਉਦੈ ਮੋਹਨਲਾਲ ਆਚਾਰੀਆ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ** ਵਿੱਚ (2001) 5 ਐਸਸੀਸੀ 453 ਵਿੱਚ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੇ, ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 167 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 57 ਵਿੱਚ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ 24 ਘੰਟਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਦੀ ਪਾਬੰਦੀ ਹੈ। ਉਦੇਸ਼ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ੀ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਦੇਰੀ ਦੇ 24 ਘੰਟਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਮਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 22(2) ਦੇ ਤਹਿਤ ਦਰਜ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹੈ। ਧਾਰਾ 167 ਦਾ ਉਪਬੰਧ ਧਾਰਾ 57 ਦਾ ਪੂਰਕ ਹੈ ਧਾਰਾ 167 ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਜਾਂਚ ਦੇ ਨਾਲ ਚਲਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਧਾਰਾ 167 ਇੱਕ ਉਪਬੰਧ ਹੈ ਜੋ ਮਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ ਅਧਿਕਤਮ ਸਮਾਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਦੇਸ਼ੀ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਬੰਦ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। **ਉਦੈ ਮੋਹਨਲਾਲ ਆਚਾਰੀਆ (ਉਪਰੋਕਤ)** ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਧਾਰਾ 167 ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਦੇ ਹੋਏ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਨੂੰ ਦਰਸਾਇਆ ਹੈ:

"5. ... ਧਾਰਾ 167 ਦਾ ਇਹ ਉਪਬੰਧ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 57 ਦੀ ਪੂਰਕ ਹੈ, ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ੀ ਇਹ ਮੰਗ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ ਕਿ ਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਦੇਸ਼ੀ ਨੂੰ ਮਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਮਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ ਇਹ ਦੇਖਣ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ ਕਿ ਰਿਮਾਂਡ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪ੍ਰਤੀਬੰਧਨਤੀ ਦੇਣ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਹ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਤਫਤੀਸ਼ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਧਾਰਾ 167 ਤਹਿਤ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਲੈਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਤਫਤੀਸ਼ ਜਾਰੀ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਧਾਰਾ 167 ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਉਪਬੰਧ ਹੈ ਜੋ ਮਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਦੇਸ਼ੀ ਨੂੰ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਵੇ ਅਤੇ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮਾਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰੇ ਜਿਸ ਲਈ ਅਜਿਹੀ ਨਜ਼ਰਬੰਦੀ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮਿਆਦ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਦੇ ਬਾਅਦ ਕੀ ਨਤੀਜੇ ਹੋਣਗੇ, ਇਹ ਧਾਰਾ 167 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਸਟੀਕ ਅਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ੀ ਨੂੰ ਜਮਾਨਤ 'ਤੇ ਰਿਹਾਅ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜੇ ਉਹ ਜਮਾਨਤ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ

ਅਤੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਧਿਆਇ 33 ਦੇ ਤਹਿਤ ਨਿਆਂਇਕ ਘੋਸ਼ਣਾ ਦੁਆਰਾ "ਜ਼ਰੂਰੀ ਜਮਾਨਤ" (compulsive bail) ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਧਾਰਾ 167 ਅਧੀਨ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਨਜ਼ਰਬੰਦੀ ਦੀ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮਿਆਦ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿਸੇ ਦੇਸ਼ੀ ਨੂੰ ਜਮਾਨਤ 'ਤੇ ਛੱਡਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਤੋਂ ਸਿਰਫ ਉਦੋਂ ਹੀ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਦੇਸ਼ੀ ਜਮਾਨਤ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਕਤ ਧਾਰਾ ਦੇ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 167 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਨ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਅਣਮਿੱਥੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਲੰਮਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਗਰਿਕ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਰਾਰਤ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਲਾਹੇਵੰਦ ਵਿਵਸਥਾ ਹੈ.. "

29. ਦੁਬਾਰਾ, ਰਾਕੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਪਾਲ ਬਨਾਮ ਅਸਾਮ ਰਾਜ, (2017) 15 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 67 ਵਿੱਚ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਧਾਰਾ 167 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਵਿਸਥਾਰਪੂਰਵਕ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਉਪਰੋਕਤ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 167 ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਦੇ ਵਿਧਾਨਕ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਇਆ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਧਾਰਾ 167 ਬਾਰੇ ਬਹਿਸ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਦੇ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋਣ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਡਿਫਾਲਟ ਜਮਾਨਤ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨਾ ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ (indefeasible right) ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਸਤਰਾਸਾ ਦੁਆਰਾ ਨਕਾਰਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪੈਰਾ 37, 38 ਅਤੇ 39 ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਅਨੁਸਾਰ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ:

"37. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਬਨਾਮ ਨਿਰਾਲਾ ਯਾਦਵ [ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਬਨਾਮ ਨਿਰਾਲਾ ਯਾਦਵ, (2014) 9 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 457: (2014) 5 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. (ਸੀ. ਆਰ. ਆਈ.) 212] ਵਿੱਚ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਪੂਰੇ ਕੇਸ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ, ਉਦੈ ਮੋਹਨਲਾਲ ਆਚਾਰੀਆ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ [ਉਦੈ ਮੋਹਨਲਾਲ ਆਚਾਰੀਆ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ, (2001) 5 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 453:2001 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. (ਸੀ. ਆਰ. ਆਈ.) 760] ਅਤੇ ਉਸ ਫੈਸਲੇ ਵਿਚਲੇ ਸਿੱਟੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਸਿੱਟੇ (3) ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਾਂ ਜੋ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ: (ਉਦੈ ਮੋਹਨਲਾਲ ਆਚਾਰੀਆ ਕੇਸ [ਉਦੈ ਮੋਹਨਲਾਲ ਆਚਾਰੀਆ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ, (2001) 5 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 453:2001 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. (ਸੀ. ਆਰ. ਆਈ.) 760], ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. ਪੀ. 473, ਪੈਰਾ 13)

"13. ... (3) 90 ਦਿਨਾਂ ਜਾਂ 60 ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਉਕਤ ਮਿਆਦ ਦੇ ਖਤਮ ਹੋਣ 'ਤੇ, ਜਿਵੇਂ ਵੀ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ, ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਅਵਧੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਜਮਾਨਤ 'ਤੇ ਰਿਹਾਅ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਲਈ ਦੇਸ਼ੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਟੱਲ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ੀ ਜਮਾਨਤ 'ਤੇ ਰਿਹਾਅ ਹੋਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ, ਜੇ ਉਹ ਮਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਿਤ ਜਮਾਨਤ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ ਅਤੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ।"

38. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸੰਜੇ ਦੱਤ [ਸੰਜੇ ਦੱਤ ਬਨਾਮ ਰਾਜ, (1994) 5 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 410:1994 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. (ਸੀ. ਆਰ. ਆਈ.) 1433] ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਿਧਾਂਤ ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਦੇਸ਼ ਸੂਚੀ ਦਾਇਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ "ਡਿਫਾਲਟ ਜ਼ਮਾਨਤ" ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਅਯੋਗਤਾ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਬਹਾਨੇ ਨਿਰਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਦੇਸ਼ੀ ਇੱਕ ਬਿਨੈ-ਪੱਤਰ ਦਾਇਰ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਲਾਭ ਉਠਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਸੂਚੀ ਜਾਂ ਚਲਾਨ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਿਆਦ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਅਜੇ ਤੱਕ ਦਾਇਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਲਈ ਅਜੇਤੂ ਅਧਿਕਾਰ (indefeasible right) ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਦੇਸ਼ੀ ਜਮਾਨਤ ਬਾਂਡ ਭਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ।

39. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਅਜਿਹੀਆਂ ਵੀ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਹਨ ਜਦੋਂ ਅਦਾਲਤ ਵੀ ਅਜੇਤੂ ਅਧਿਕਾਰ (indefeasible right) ਨੂੰ ਨਕਾਰਦੀ ਹੈ। ਮੁਹੰਮਦ ਇਕਬਾਲ ਮਦਾਰ ਸ਼ੇਖ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ [ਮੁਹੰਮਦ ਇਕਬਾਲ ਮਦਾਰ ਸ਼ੇਖ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ, (1996) 1 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 722:1996 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. (ਸੀ. ਆਰ. ਆਈ.) 202] ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕੁਝ ਅਦਾਲਤਾਂ "ਡਿਫਾਲਟ ਜ਼ਮਾਨਤ" ਲਈ ਦਰਖਾਸਤ ਨੂੰ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਲਈ ਲੰਬਿਤ ਰੱਖਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਇੱਕ ਦੇਸ਼ ਸੂਚੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਕੁਝ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੋਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਅਜਿਹੀ ਪ੍ਰਥਾ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਨਾਲ ਅਤੇ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਿਰਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਦੁਹਰਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅੰਤਰਾਲ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਦੇਸ਼ੀ ਦੇ "ਡਿਫਾਲਟ ਜ਼ਮਾਨਤ" ਦੇ ਅਟੱਲ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਹਰਾਉਣ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੁਕਾਵਟ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਜਦੋਂ ਦੇਸ਼ ਸੂਚੀ ਜਾਂ ਚਲਾਨ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਦੀ ਵਿਧਾਨਿਕ ਮਿਆਦ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਦੇਸ਼ ਸੂਚੀ ਜਾਂ ਚਲਾਨ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।"

30. ਸੀ. ਆਰ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 167 'ਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਫੈਸਲੇ, **ਅਛਪਾਲ ਉਰਫ ਰਾਮਸਵਰੂਪ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜਸਥਾਨ ਰਾਜ**, ਜੋ (2019) 14 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 599 ਵਿੱਚ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। **ਉਦੈ ਮੋਹਨਲਾਲ ਅਚਾਰੀਆ** (ਸੁਪਰਾ) ਅਤੇ **ਰਾਕੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਪਾਲ** (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਸਮੇਤ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਕਈ ਪੁਰਾਣੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੇ ਉਪਬੰਧ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਉਸ ਮਿਆਦ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ ਜਿਸ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਤਫਤੀਸ਼ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਸਿੱਧੇ ਜਾਂ ਅਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਜਿਹੀ ਮਿਆਦ ਨਹੀਂ ਵਧਾ ਸਕਦੀ। **ਅਛਪਾਲ** (ਉਪਰੋਕਤ) ਦੇ ਪੈਰਾ 20 ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨ:

"20. ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਸਹਾਇਕ ਮੁੱਦੇ ਵੱਲ ਮੁੜਦੇ ਹਾਂ, ਕਿ, ਕੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਮਿਆਦ ਨੂੰ ਵਧਾ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਕੇਡ ਦੇ ਉਪਬੰਧ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਾਂਚ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਅਜਿਹੀ ਕਿਸੇ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦ ਅਤੇ ਭੰਨ-ਤੋੜ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ (ਰੋਕਥਾਮ) ਕਾਨੂੰਨ, 1985 ਅਤੇ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਸੰਗਠਿਤ ਅਪਰਾਧ ਕੰਟਰੋਲ ਕਾਨੂੰਨ, 1999 (Terrorist and Disruptive Activities (Prevention) Act, 1985 and the Maharashtra Control of Organised Crime Act, 1999) ਵਰਗੇ ਕਾਨੂੰਨ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਿਆਦ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਹੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨੇ ਸੰਹਿਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 167 ਸਮੇਤ ਹੋਰ ਧਾਰਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਸੇਧ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਮਿਆਦ ਨੂੰ ਸਿੱਧੇ ਜਾਂ ਅਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਵਧਾ ਸਕਦੀ। ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ 3-7-2018 ਦੇ ਆਪਣੇ ਆਦੇਸ਼ (ਮਹਾਵੀਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜਸਥਾਨ ਰਾਜ, 2018 ਐੱਸਸੀਸੀ ਐਨਲਾਈਨ ਰਾਜ 1) ਵਿੱਚ ਇਹ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਕਿਸੇ ਗਜ਼ਟਿਡ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਤਫਤੀਸ਼ ਦੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਸ ਹੁਕਮ ਤੋਂ ਇਹ ਸੰਕੇਤ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਇਹ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਤਫਤੀਸ਼ ਮੁਕੰਮਲ ਕਰਨ ਦਾ ਸਮਾਂ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਿਰਫ਼ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਦੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਦੀ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ ਨੂੰ ਵਾਧੇ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਹੁਕਮ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਰਾਜ ਅਤੇ ਮੁਦਈ ਦੇ ਮਾਣਯੋਗ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।"

31. ਉਪਰੋਕਤ ਨੋਟਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਸੀ. ਆਰ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀ ਸਕੀਮ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸੀ. ਆਰ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 167 ਦੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਮਹੱਤਵ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। 60 ਦਿਨਾਂ ਜਾਂ 90 ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਲਾਗੂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪੁਲਿਸ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਦੇਸ਼ੀ ਨੂੰ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਮਾਨਤਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ **ਦਿਨੇਸ਼ ਡਾਲਮੀਆ ਬਨਾਮ ਸੀਬੀਆਈ** ਨੇ (2007) 8 ਐਸਸੀਸੀ 770 ਵਿੱਚ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਡਿਫਾਲਟ ਜਮਾਨਤ ਦਾ ਅਜਿਹਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹਾਲਾਂਕਿ ਇੱਕ ਕੀਮਤੀ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ, ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਇਹ ਇੱਕ ਸ਼ਰਤ ਹੈ, ਜਾਂਚ ਦੇ ਲੰਬਿਤ ਹੋਣ ਦੀ ਸ਼ਰਤ। ਇਸ ਲਈ ਜਦੋਂ ਤਫਤੀਸ਼ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 173 (2) ਤਹਿਤ ਦਰਜ ਵੇਰਵਿਆਂ ਵਾਲੀ ਪੁਲਿਸ ਰਪਟ ਦਾਖਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਡਿਫਾਲਟ ਜਮਾਨਤ ਲਈ ਦਾਅਵੇ ਜਾਂ ਗ੍ਰਾਂਟ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

32. ਹਾਲਾਂਕਿ, ਯੂਏਪੀਏ ਦੀ ਧਾਰਾ 43ਡੀ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 167 (2) (ਏ) ਤਹਿਤ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਵਿਵਹਾਰਕਤਾ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿਵਸਥਾ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਇੱਥੇ ਹੇਠਾਂ ਦੁਬਾਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:

“43 ਡੀ. ਸੰਹਿਤਾ ਦੇ ਕੁਝ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੀ ਸੰਸ਼ੋਧਿਤ ਦਰਖਾਸਤ-(1) ਸੰਹਿਤਾ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਹਰ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 2 ਦੀ ਧਾਰਾ (ਸੀ) ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇੱਕ ਜੁਰਮ-ਕਾਬਲੇ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਅਤੇ ਉਸ ਖੰਡ ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ " ਜੁਰਮ-ਕਾਬਲੇ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਮਾਮਲੇ " ਦਾ ਅਰਥ ਉਸੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

(2) ਸੰਹਿਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 167 ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਵਾਲੇ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇਸ ਸੇਧ ਦੇ ਅਧੀਨ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) –

(ਓ) "ਪੰਦਰਾਂ ਦਿਨ," "ਨੱਬੇ ਦਿਨ" "ਅਤੇ" "ਸੱਠ ਦਿਨ" "ਦੇ ਹਵਾਲੇ, ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਉਹ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਕ੍ਰਮਵਾਰ" "ਤੀਹ ਦਿਨ," "ਨੱਬੇ ਦਿਨ" "ਅਤੇ" "ਨੱਬੇ ਦਿਨ" "ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਸਮਝੇ ਜਾਣਗੇ; ਅਤੇ"

(ਅ) ਇਸ ਪਰੰਤੂ ਦੇ ਬਾਅਦ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਉਪਬੰਧ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ, ਅਰਥਾਤ: -

“ਬਸ਼ਰਤ ਅੱਗੇ ਕਿ ਜੇਕਰ ਨੱਬੇ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਉਕਤ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਜੇ ਨਜ਼ਰਬੰਦੀ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਾਰਨਾਂ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦੀ ਪ੍ਰਗਤੀ ਵਾਲੀ ਰਿਪੋਰਟ ਅਤੇ ਨੱਬੇ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਤੋਂ ਵੱਧ ਤੋਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਉਕਤ ਮਿਆਦ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸੌ ਅੱਸੀ ਦਿਨਾਂ ਤੱਕ ਵਧਾ ਸਕਦੀ ਹੈ:

ਬਸ਼ਰਤ ਇਹ ਵੀ ਹੋਵੇ ਕਿ ਜੇਕਰ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਤਫ਼ਤੀਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਤਫ਼ਤੀਸ਼ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ, ਨਿਆਂਇਕ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਨਿਆਂਇਕ ਹਿਰਾਸਤ ਤੋਂ ਪੁਲਿਸ ਹਿਰਾਸਤ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਇੱਕ ਹਲਫ਼ਨਾਮਾ ਦਾਇਰ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਪੁਲਿਸ ਹਿਰਾਸਤ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਲਈ ਦੇਰੀ, ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਹੋਵੇ, ਵੀ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰੇਗਾ।

(3) ਸੰਹਿਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 268 ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਵਾਲੇ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇਸ ਸੇਧ ਦੇ ਅਧੀਨ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ –

(ਏ) ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦਾ ਹਵਾਲਾ

(i) "ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ" "ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਦਾ ਇਹ ਅਰਥ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਉਹ" "ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਹੈ"-

(ii) "ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਹੁਕਮ" "ਦਾ ਅਰਥ" "ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ, ਜਿਹੀ ਕਿ ਸੂਰਤ ਹੋਵੇ, ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਵਜੋਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ "- ਅਤੇ"

(ਬੀ) ਉਸ ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਵਿੱਚ " ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ " ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਦਾ ਅਰਥ, ਜਿਹੀ ਕਿ ਸੂਰਤ ਹੋਵੇ, ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਵਜੋਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ " .

(4) ਸੰਹਿਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 438 ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੇਸ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।

(5) ਸੰਹਿਤਾ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਅਧਿਆਏ IV ਅਤੇ VI ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾ ਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ, ਜੇ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਤਾਂ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਮੁਚੱਲਕੇ 'ਤੇ ਰਿਹਾਅ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਰਿਹਾਈ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ:

ਪਰੰਤੂ ਅਜਿਹੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਬਾਂਡ 'ਤੇ ਰਿਹਾਅ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜੇ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਰਾਏ ਹੈ ਕਿ ਕੇਸ ਡਾਇਰੀ ਜਾਂ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 173 ਦੇ ਜੇਰ ਧਾਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਪਟ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨ ਦਾ ਵਾਜਬ ਆਧਾਰ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਵਿਰੁੱਧ ਦੋਸ਼ ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਸਹੀ ਹੈ।

6) ਉਪ-ਧਾਰਾ (5) ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਲਈ ਲਾਗੂ ਕੋਡ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹਨ।

7) ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ (5) ਅਤੇ (6) ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾ ਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਜ਼ਮਾਨਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਜੇਕਰ ਉਹ ਭਾਰਤੀ ਨਾਗਰਿਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਅਧਿਕਾਰਤ ਜਾਂ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਹੀ ਅਸਧਾਰਨ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ।

33. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਯੂ.ਏ.ਪੀ.ਏ. ਦੇ ਉਪਰੋਕਤ ਉਪਬੰਧ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਡਿਫਾਲਟ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦਾ ਲਾਭ ਯੂ.ਏ.ਪੀ.ਏ. ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਥਿਤ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿੱਥੇ ਜਾਂਚ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ 90 ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ-ਅੰਦਰ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਤਫਤੀਸ਼ ਏਜੰਸੀ ਨੂੰ ਇਹ ਅਧਿਕਾਰ ਵੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਤਫਤੀਸ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਗਤੀ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਰਪਟ ਦੇ ਕੇ ਤਫਤੀਸ਼ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਲਈ 90 ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਹੋਰ ਸਮਾਂ ਮੰਗੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਯੂਏਪੀਏ ਦੀ ਧਾਰਾ 43ਡੀ ਤਹਿਤ ਤਫਤੀਸ਼ ਏਜੰਸੀ ਨੂੰ ਤਫਤੀਸ਼ ਮੁਕੰਮਲ ਕਰਨ ਲਈ $90 + 90$ ਦਿਨ = 180 ਦਿਨ ਦਾ ਸਮਾਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

34. ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਯੂ. ਏ. ਪੀ. ਏ ਦੀ ਧਾਰਾ 45 ਨੂੰ ਯੂ. ਏ. ਪੀ. ਏ ਦੀ ਧਾਰਾ 45 ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਦੇਖਾਂਗੇ। ਯੂਏਪੀਏ ਦੀ ਧਾਰਾ 45 ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ:

“45. ਅਪਰਾਧਾਂ ਦਾ ਨੋਟਿਸ।

(1) ਕੋਈ ਅਦਾਲਤ ਕਿਸੇ ਜੁਰਮ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਨਹੀਂ ਲਵੇਗੀ-

(i) ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਅਧਿਕਾਰਤ ਕਿਸੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਪੂਰਵ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਅਧਿਆਇ III ਦੇ ਅਧੀਨ;

(ii) ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੇਸ ਹੋਵੇ, ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਪੂਰਵ-ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਬਿਨਾਂ ਅਧਿਆਇ 4 ਅਤੇ 6 ਦੇ ਅਧੀਨ, ਅਤੇ ਜੇ ਅਜਿਹਾ ਅਪਰਾਧ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਪੂਰਵ-ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ,

(2) ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਅਧੀਨ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਜਿਹੇ ਅਥਾਰਟੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਥਿਤੀ ਹੋਵੇ, ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਜੋ ਕਿ ਜਾਂਚ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਸੁਤੰਤਰ ਸਮੀਖਿਆ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਜਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੇਸ ਹੋਵੇ, ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕਰੇਗੀ।“

35. ਉਪਰੋਕਤ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਯੂਏਪੀਏ ਦੀ ਧਾਰਾ 45 'ਤੇ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰਨ ਤੋਂ ਇਹ ਸੰਕੇਤ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਪ ਧਾਰਾ (1) ਉਸ ਅਥਾਰਟੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੈ ਜੋ ਯੂਏਪੀਏ ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਉਪ ਧਾਰਾ (2) ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇਣ ਵੇਲੇ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਈ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੈ। ਯੂਏਪੀਏ ਦੀ ਧਾਰਾ 45 (1) ਤੋਂ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਅਪਰਾਧ ਯੂਏਪੀਏ ਦੇ ਅਧਿਆਇ 3 ਦੇ ਤਹਿਤ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਸਮਾਇਤ ਨਹੀਂ ਲਵੇਗੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਅਧਿਕਾਰਤ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਪਹਿਲਾਂ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਜੇ ਕਥਿਤ ਅਪਰਾਧ ਅਧਿਆਇ 4 ਅਤੇ 6 ਦੇ ਤਹਿਤ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਸਮਾਇਤ ਨਹੀਂ ਲਵੇਗੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ, ਜਿਵੇਂ ਵੀ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ, ਵੱਲੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜੇਕਰ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਪਰਾਧ ਕਿਸੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਅਗਾਊਂ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਬਿਨਾਂ ਸਮਾਇਤ ਨਹੀਂ ਲਵੇਗੀ। ਇੱਥੇ ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਅਧਿਆਇ IV ਅਤੇ VI ਦੇ ਤਹਿਤ ਗਿਣੇ ਗਏ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਕੇਵਲ ਕੇਂਦਰ ਜਾਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ, ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇਣ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰਤ ਹੈ।

36. ਸਾਨੂੰ 2008 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਨਿਯਮ 3 ਅਤੇ 4 ਦੇ ਨਾਲ ਉਪਰੋਕਤ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤੇ ਯੂ. ਏ. ਪੀ. ਏ. ਦੀ ਧਾਰਾ 45 ਜ਼ਰੂਰ ਪੜ੍ਹਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਨਿਯਮ 3 ਅਤੇ 4 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ:

"3. ਅਥਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਾਂ-ਸੀਮਾ। - ਅਥਾਰਟੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 45 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਦੇ ਤਹਿਤ, ਕੇਂਦਰ ਦੇ ਤਹਿਤ ਤਫਤੀਸ਼ੀ ਅਫਸਰ ਦੁਆਰਾ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੇ ਸੱਤ ਕੰਮਕਾਜੀ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਵਾਲੀ ਆਪਣੀ ਰਪਟ ਦੇਵੇਗੀ।

4. **ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੀ ਸਮਾਂ-ਸੀਮਾ।**- ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਵੀ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ, ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ, ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 45 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਦੇ ਤਹਿਤ, ਅਥਾਰਟੀ ਦੀਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੱਤ ਕੰਮਕਾਜੀ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਲਵੇਗੀ। "

37. ਉਪਰੋਕਤ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਨਿਯਮ 2008 ਤੋਂ ਇਹ ਸੰਕੇਤ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਯੂਏਪੀਏ ਦੀ ਧਾਰਾ 45 ਦੀ ਉਪ ਧਾਰਾ (2) ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਥਾਰਟੀ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਤਫਤੀਸ਼ੀ ਅਫਸਰ ਦੁਆਰਾ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਹਾਦਤ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੇ 7 ਕੰਮਕਾਜੀ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ (ਜਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ, ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ) ਨੂੰ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਵਾਲੀ ਆਪਣੀ ਰਪਟ ਦੇਵੇਗੀ। ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਤਹਿਤ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੇ 7 ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਯੂਏਪੀਏ ਦੀ ਧਾਰਾ 45 ਦੀ ਉਪ ਧਾਰਾ (2) ਅਧੀਨ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ (ਜਾਂ ਜਿਵੇਂ ਵੀ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ, ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ) ਅਥਾਰਟੀ ਦੀਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 7 ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਹੈ।

38. ਉਪਰੋਕਤ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਰਾਜ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਬਿੱਲਾਂ ਦਾ ਖਰੜਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਮਾਨਯੋਗ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਸਾਡਾ ਧਿਆਨ ਮਾਨਯੋਗ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਭਾਸ਼ਣ ਵੱਲ ਖਿੱਚਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਭਾਸ਼ਣ ਵਿੱਚ ਮਾਨਯੋਗ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਦੁਆਰਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ:

“ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ, ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਲਾਘਾਯੋਗ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਸਭ ਤੋਂ ਚੰਗੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ, ਕਾਨੂੰਨ ਮੰਤਰੀ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਸਕੱਤਰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਮੈਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ-ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਹੈ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਯੂ. ਏ. ਪੀ. ਏ. ਅਧੀਨ ਮੁਕੱਦਮਾ ਹੁਣ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਸਰਕਾਰ ਹੀ ਚਲਾਉਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਰਾਹੀਂ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਸਰਕਾਰ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਮਹਿਕਮਾ ਰਾਹੀਂ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਸਰਕਾਰ ਹੈ ਜੋ ਧਾਰਾ 45 ਤਹਿਤ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਡਰ ਹੈ ਕਿ ਬਦਲਾਖੋਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਜਾਂ ਗਲਤ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਸਰਕਾਰ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਾਂਚ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਡਰ ਹੈ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਡਰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਇਜ਼ ਨਾ ਹੋਵੇ ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਕਿ ਇਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਣਉਚਿਤ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਕੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ? ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਲਈ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਕੋਈ ਹੋਰ ਕੇਸ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਸਰਕਾਰ ਆਪਣੀ ਏਜੰਸੀ ਰਾਹੀਂ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪਰ 45 (1) ਅਧੀਨ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਸੁਤੰਤਰ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਰਹੇ ਹਾਂ ਜੋ ਤਫਤੀਸ਼ ਵਿੱਚ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਾਰੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰੇਗੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਇਹ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕਰੇਗੀ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਢੁਕਵਾਂ ਮਾਮਲਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇੱਥੇ, ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਫਿਲਟਰ, ਇੱਕ ਬਫਰ, ਇੱਕ ਸੁਤੰਤਰ ਅਥਾਰਟੀ ਲਿਆ ਰਹੇ ਹਾਂ ਜਿਸ ਨੇ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਾਰੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰਨੀ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ, ਰਾਜ

ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਜਾਂ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੇਸ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਲਈ ਇੱਕ ਫਿੱਟ ਕੇਸ, ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਲਾਘਾਯੋਗ ਸੁਰੱਖਿਆ ਹੈ। ਸਦਨ ਦੇ ਸਾਰੇ ਵਰਗਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਵਿਰੁੱਧ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਬਫਰ ਹੈ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਕਈ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਗੱਲ ਕੀਤੀ। ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਜੀ, ਬਿਲ ਦੀਆਂ ਇਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਹਨ।”

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ)

39. ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਐਨ. ਆਈ. ਏ. ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਾਂਗੇ। ਐਨ. ਆਈ. ਏ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 16 ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਤੇ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ। ਧਾਰਾ 16 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਸਾਡੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਪ੍ਰਸੰਗਿਕ ਹੈ। ਉਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ:

“16. ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਤੇ ਸ਼ਕਤੀਆਂ-

(1) ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਅਜਿਹੇ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਗਠਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਸਿਕਾਇਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ 'ਤੇ ਜਾਂ ਅਜਿਹੇ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਰਿਪੋਰਟ 'ਤੇ, ਦੇਸ਼ੀ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਲਈ ਵਚਨਬੱਧ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲੈ ਸਕਦੀ ਹੈ।”

40. ਐਨ ਆਈ ਏ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 18 ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ। ਧਾਰਾ 18 ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ:

“18. ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ।-

ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਅਗਾਊਂ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਏਜੰਸੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਮੈਂਬਰ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਂ ਕਹੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਉਸਦੀ ਤਰਫ਼ੋਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ, ਇਸ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਮੁਕੱਦਮਾ, ਮੁਕੱਦਮਾ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨਹੀਂ ਚਲਾਈਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ।”

41. ਐਨ. ਆਈ. ਏ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 22 ਸੈਸ਼ਨ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਜੋਂ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕਰਨ ਦੀ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਐਨ. ਆਈ. ਏ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 22 ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ:

“22. ਸੈਸ਼ਨ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਜੋਂ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕਰਨ ਦੀ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ।

- (1) ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਅਨੁਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਕਿਸੇ ਜਾਂ ਸਾਰੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਇੱਕ ਜਾਂ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸੈਸ਼ਨ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਜੋਂ ਮਨੋਨੀਤ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ।

(2) ਇਸ ਅਧਿਆਇ ਦੇ ਉਪਬੰਧ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਅਧੀਨ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਨਾਮਜ਼ਦ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਹੋਣਗੇ ਅਤੇ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਸ਼ੇਧਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਹੋਣਗੇ, ਅਰਥਾਤ-(i) ਧਾਰਾ 11 ਅਤੇ 15 ਵਿਚ "ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ" ਦਾ ਅਰਥ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਵਜੋਂ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ

(ii) ਧਾਰਾ 13 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਵਿੱਚ "ਏਜੰਸੀ" ਦਾ ਅਰਥ "ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ" ਦੇ ਵਜੋਂ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

(iii) ਧਾਰਾ 13 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (3) ਵਿੱਚ "ਭਾਰਤ ਦੇ ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ" ਦਾ ਅਰਥ "ਰਾਜ ਦੇ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ" ਵਜੋਂ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

(3) ਇਸ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਧਿਕਾਰਤਾ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਨਾਮਜ਼ਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕੇਂਡ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਵੀ, ਉਸ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਦੀ ਸੈਸ਼ਨ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਵਰਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਅਜਿਹਾ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਕੇਲ ਇਸ ਅਧਿਆਏ ਦੇ ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ।

(4) ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਅਧੀਨ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਮੁਕੱਦਮਾ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ, ਉਸ ਮਿਤੀ ਨੂੰ ਉਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਹ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।"

42. ਹੁਣ ਅਸੀਂ 1908 ਦੇ ਐਕਟ ਉੱਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਾਂਗੇ। 1908 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 7 ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ 1908 ਦੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਉੱਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਧਾਰਾ 7 ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ:

"7. ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ. -

ਕੋਈ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਇਸ ਐਕਟ ਵਿਰੁੱਧ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ।

ਅੰਤਿਮ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ

ਮੁੱਦਾ ਨੰਬਰ 1

43. ਸਾਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਮੁੱਖ ਦਲੀਲ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਯੋਗਤਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ ਕਿ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਦੇਸ਼ ਸੂਚੀ ਇੱਕ ਅਧੂਰੀ ਦੇਸ਼ ਸੂਚੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 173 ਦੀ ਉਪ ਧਾਰਾ (5) ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਮਾਣਯੋਗ ਵਕੀਲ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਸੂਚੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਮਾਂ ਮਿਆਦ ਅਰਥਾਤ 180 ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਸਬੰਧਤ ਅਦਾਲਤ, ਦੇਸ਼ ਸੂਚੀ ਦੇ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ

ਵਜੋਂ ਅਜਿਹੀ ਦੇਸ਼ ਸੂਚੀ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਕੀ ਕਿਸੇ ਕਨੂੰਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਇੱਕ ਸਵਾਲ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਨੋਟਿਸ ਲੈਣ ਸਮੇਂ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਜਾਂ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ। ਤਫ਼ਤੀਸ਼ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਦੇ ਪੜਾਅ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਫ਼ਰਕ ਹੈ। ਮੁਕੱਦਮਾ ਉਦੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਅਪਰਾਧੀ ਦਾ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਮਰੱਥ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਜਾਂ ਸਬੰਧਤ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਤਫ਼ਤੀਸ਼ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲੈਣ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸਿਰਫ਼ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਦਾਲਤ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲੈ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਜਿਸ ਪਲ, ਅੰਤਿਮ ਰਿਪੋਰਟ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੁਆਰਾ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਤਦ ਤਫ਼ਤੀਸ਼ ਪੂਰੀ ਹੋ ਗਈ ਮੰਨੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਨੋਟਿਸ ਲੈਣਾ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੱਖਰਾ ਹੈ। ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਅੰਤਿਮ ਰਿਪੋਰਟ ਦਰਜ ਕਰਨਾ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ, ਪਰ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲੈਣਾ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਕਿਸੇ ਦਿੱਤੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਅੰਤਿਮ ਰਪਟ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਸਮੇਂ ਲਈ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਨੋਟਿਸ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦੀ। ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਸਬੰਧਤ ਦੇਸ਼ੀ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 167(2) ਦੇ ਤਹਿਤ ਡਿਫਾਲਟ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਰਿਹਾਅ ਹੋਣ ਦੇ ਆਪਣੇ ਅਯੋਗ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 167 (2) ਤਹਿਤ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਜਾਂ ਨਾਮਜ਼ਦ ਅਦਾਲਤ (ਜਿਵੇਂ ਵੀ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ) ਨੂੰ 180 ਦਿਨ ਜਾਂ 90 ਦਿਨ ਜਾਂ 60 ਦਿਨ ਦੀ ਮਿਆਦ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇਸ਼ੀ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਬੰਦ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦੇਣ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇ ਜਾਂਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪੂਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸੀ. ਆਰ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 167 (2) ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਤਹਿਤ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਰਿਹਾਅ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਸਬੰਧਤ ਦੇਸ਼ੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।

44. ਇੱਕ ਵਾਰ ਅੰਤਿਮ ਰਿਪੋਰਟ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਦਾਖਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਮੁਕੰਮਲ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਜਾਂਚ ਮੁਕੰਮਲ ਕਰਨ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਅੰਤਿਮ ਰਿਪੋਰਟ ਸੌਂਪਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅੰਤਿਮ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਕਾਪੀ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਮੱਗਰੀਆਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਭੇਜ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇਣ ਲਈ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਅਥਾਰਟੀ ਆਪਣੇ ਦਿਮਾਗ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਸਕੇ। ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਅਥਾਰਟੀ ਦਾ ਕਰਤੱਵ ਹੈ ਜੇ ਜਾਂਚ ਨਾਲ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਜੁੜੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਦੁਆਰਾ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਦਾਇਰ ਅੰਤਿਮ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 173 ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਬਾਰੇ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਦੱਸਦੀ। ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 167 ਵੀ ਸਿਰਫ਼ ਜਾਂਚ ਬਾਰੇ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਨੋਟਿਸ ਲੈਣ ਬਾਰੇ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਲਈ ਇੱਕ ਵਾਰ ਅੰਤਿਮ ਰਿਪੋਰਟ ਦਾਇਰ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਹ ਜਾਂਚ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋਣ ਦਾ ਸਬੂਤ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇ ਅੰਤਿਮ ਰਿਪੋਰਟ ਸਬੰਧਤ ਦੇਸ਼ੀ ਦੇ ਰਿਮਾਂਡ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ 180 ਦਿਨਾਂ ਜਾਂ 90 ਦਿਨਾਂ ਜਾਂ 60 ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦਾਖਲ

ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਕਿ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਘਾਟ ਕਾਰਨ ਉਸ ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਰਿਹਾਅ ਹੋਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ।

45. ਸੀ. ਆਰ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 173 (5) ਤਹਿਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧਤ ਅੰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਅੰਤਿਮ ਰਿਪੋਰਟ ਨਾਲ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਨਿਰਭਰ ਹੋਣ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 173 ਦੀ ਕਲਾਜ਼ (5) ਦੇ ਤਹਿਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ। ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇਣਾ ਯੂਏਪੀਏ ਦੀ ਧਾਰਾ 45 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਬੰਧਿਤ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਬਿਲਕੁਲ ਵੱਖਰਾ ਕਾਰਜ ਹੈ।

46. **ਕੇਂਦਰੀ ਜਾਂਚ ਬਿਊਰੋ ਬਨਾਮ ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ. ਪਾਈ ਅਤੇ ਹੋਰ ਨੇ** (2002) 5 ਐਸ ਸੀ ਸੀ 82 ਵਿੱਚ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੀ, ਇਹ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ "... ਇਹ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਾਧੂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ। ਜੇਕਰ ਰਿਪੋਰਟ ਜਾਂ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਸਬੰਧਤ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਪੇਸ਼ ਨਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਹਮੇਸ਼ਾ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।" ਇਹ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਕਿ "ਉਪ-ਧਾਰਾ (5) ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ ਗਏ 'ਹੋਵੇ' ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ, ਬਲਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਡਾਇਰੈਕਟਰੀ ਵਜੋਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਸਤਾਵੇਜ਼, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨੂੰ ਭੇਜਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਜੇ ਕੁਝ ਗਲਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਬਾਕੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨਰਾਇਣ ਰਾਓ ਬਨਾਮ ਆਂਧਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ [ਏਆਈਆਰ 1957 ਐੱਸਸੀ 737:1958 ਐੱਸਸੀਆਰ 283:1957 ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਐੱਲਜੇ 1320] (ਐੱਸਸੀਆਰ, ਪੰਨਾ 293) ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸੰਹਿਤਾ, 1898 ਦੀ ਧਾਰਾ 173 (4) ਦੇ ਅਨੁਰੂਪ ਵਿਵਸਥਾ ਉੱਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਧਾਰਾ 173 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (3) ਅਤੇ ਧਾਰਾ 207-ਏ ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (3) ਵਿੱਚ 'ਹੋਵੇਗਾ' ਸ਼ਬਦ ਲਾਜ਼ਮੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਕੇਵਲ ਡਾਇਰੈਕਟਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਧਾਰਾ 173 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (8) ਦੀ ਸਕੀਮ ਇਹ ਵੀ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ, ਜੇਕਰ ਲੋੜ ਪਈ ਤਾਂ ਅਗਲੇਰੀ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਜੇ ਅਗਲੇਰੀ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਨੂੰ ਵਾਧੂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਾ ਦੇਣ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਜੋ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਂ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਪੱਖਪਾਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ..."

47. ਉਪਰੋਕਤ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਸਮਰੱਥ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵੱਲੋਂ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਰੱਖੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਦੇਰੀ ਕਾਰਨ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਮਰੱਥ ਅਦਾਲਤ ਰਿਕਾਰਡ ਉੱਤੇ ਜਾਇਜ਼ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਨਹੀਂ

ਲੈ ਸਕੇਗੀ। ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ, ਦੇਸ਼ੀ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਦੇ ਉਸ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਅਨੁਛੇਦ 21 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਹ ਦੇਸ਼ੀ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਨਿਯਮਿਤ ਜ਼ਮਾਨਤ ਲਈ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੱਕਦਾਰ ਬਣਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਸੀ. ਆਰ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 167 (2) ਦੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਤਹਿਤ ਕਾਨੂੰਨੀ/ਡਿਫਾਲਟ ਜ਼ਮਾਨਤ ਲਈ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨ ਦਾ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।

48. ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 173 (2) ਦੇ ਤਹਿਤ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਅੰਤਿਮ ਰਿਪੋਰਟ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 173(2) ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂਚ ਪੂਰੀ ਹੋਣ 'ਤੇ, ਇਕ ਗਿਣਨਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰ ਰਿਹਾ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਇਕ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕਰੇਗਾ। ਰਿਪੋਰਟ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਫਾਰਮ ਵਿੱਚ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ (ਏ) ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਨਾਮ, (ਬੀ) ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ, (ਸੀ) ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਜੋ ਕੇਸ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਜਾਪਦੇ ਹਨ, (ਡੀ) ਕੀ ਕੋਈ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਅਤੇ, ਜੇ ਅਜਿਹਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਕਿਸ ਦੁਆਰਾ (ਈ) ਦੇਸ਼ੀ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, (ਐੱਫ) ਕੀ ਉਹ ਆਪਣੇ ਬਾਂਡ 'ਤੇ ਰਿਹਾਅ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਜੇ ਅਜਿਹਾ ਹੈ, ਤਾਂ, ਭਾਵੇਂ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਂ ਬਿਨਾਂ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇ, ਅਤੇ (ਜੀ) ਕੀ ਉਸ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 170 ਦੇ ਤਹਿਤ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸੱਤਿਆ ਨਾਰਾਇਣ ਮੁਸਾਦੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ (1980) 3 ਐੱਸਸੀਸੀ 152 ਵਿੱਚ 157 'ਤੇ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 173 (2) ਦੇ ਤਹਿਤ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਜੇ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵੇਰਵੇ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਹ ਰਿਪੋਰਟ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਸੰਗੀਨ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਸਬੂਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਲੋੜੀਂਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਭੇਜੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਸੀ. ਆਰ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 173 (2) ਤਹਿਤ ਰਿਪੋਰਟ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਰਾਏ ਹੈ ਕਿ ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਉਸ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਉਹ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਦੇਸ਼ੀ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਰਿਪੋਰਟ ਪੂਰੀ ਹੈ ਜੇਕਰ ਇਹ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 175(5) ਦੁਆਰਾ ਲੋੜੀਂਦੇ ਸਾਰੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਅਤੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੈ। ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਕੁਝ ਦੱਸਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਸਾਰੇ ਵੇਰਵੇ ਦੱਸੇ ਜਾਣ। ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਵੇਰਵਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ੀ ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ, ਭਾਵ, ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਸਬੂਤ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਕੇ ਕੇਸ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਦੇਸ਼ੀ ਨੂੰ ਘਰ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। (ਦੇਖੋ ਕੇ. ਵੀਰਾਸਵਾਮੀ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਐਂਡ ਅਦਰਜ਼, (1991) 3 ਐਸ ਸੀ ਸੀ 655)

49. ਯੂਏਪੀਏ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਨੂੰ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ 180 ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਇੱਕ ਪੈਕੇਜ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਸਮੇਤ ਸਭ ਕੁਝ 180 ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਇਸ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਦਾ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਾਲ ਕੋਈ ਲੈਣਾ

ਦੇਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਵੱਲੋਂ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 173 ਤਹਿਤ ਅੰਤਿਮ ਰਿਪੋਰਟ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਪੂਰੇ 180 ਦਿਨ ਦਾ ਸਮਾਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦੇ ਨਾਲ 180 ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਰੱਖਣਾ ਕੁਝ ਅਜਿਹਾ ਹੈ ਜੋ ਨਾ ਸਿਰਫ ਉੱਪਰ ਚਰਚਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਕਲਪਨਾ ਤੋਂ ਵੀ ਬਾਹਰ ਹੈ।

50. ਆਓ ਅਸੀਂ ਉਪਰੋਕਤ ਤਰਕ ਨੂੰ ਨਿਯਮਾਂ 2008 ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਪਰਖੀਏ। ਨਿਯਮ 2008 ਦੇ ਨਿਯਮ 3 ਵਿੱਚ ਇਹ ਬਹੁਤ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਬੰਧਿਤ ਅਥਾਰਟੀ ਯੂਏਪੀਏ ਦੀ ਧਾਰਾ 45 ਦੀ ਉਪ ਧਾਰਾ (2) ਦੇ ਤਹਿਤ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇਵੇਗੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੇ 7 ਕੰਮਕਾਜੀ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਅਸੀਂ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੇ 7 ਕੰਮਕਾਜੀ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਮੀਕਰਨ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਸਬੂਤ ਜੋ ਨਿਯਮ 2008 ਦਾ ਨਿਯਮ 3 ਵਿਚਾਰਦਾ ਹੈ, ਅੰਤਿਮ ਰਿਪੋਰਟ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 173 ਦੇ ਤਹਿਤ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਧਾਰਾ 45 ਦੀ ਉਪ ਧਾਰਾ (2) ਅਧੀਨ ਅਥਾਰਟੀ ਤੋਂ ਇਹ ਉਮੀਦ ਕਿਵੇਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਵਾਲੀ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਂਚ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਵਾਲੀ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ ਬਣਾਵੇ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ, ਨਿਯਮ 2008 ਦੇ ਨਿਯਮ 3 ਵਿੱਚ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਯੂਏਪੀਏ ਦੀ ਧਾਰਾ 45 ਦੀ ਉਪ ਧਾਰਾ (2) ਤਹਿਤ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਲਈ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਵਾਲੀ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ ਤਿਆਰ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇਣਾ ਕੋਈ ਵਿਅਰਥ ਰਸਮ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਵਿੱਚ ਸਹੀ ਦਿਮਾਗ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬਤ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

51. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸੈਂਟਰਲ ਬਿਊਰੋ ਆਫ ਇਨਵੈਸਟੀਗੇਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਅਸ਼ੋਕ ਕੁਮਾਰ ਅਗਰਵਾਲ (2014) 14 ਐਸਸੀਸੀ 295 ਵਿੱਚ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੀ ਵੈਧਤਾ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੀ:

"13. ਇਸਤਰਾਸਾ ਪੱਖ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਸਮਰੱਥ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਲਈ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਭੇਜਦੇ ਸਮੇਂ, ਅਜਿਹੀ ਗ੍ਰਾਂਟ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਉਕਤ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਉਪਲਬਧ ਕਰਵਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਵੀ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਇਹ ਬਹੁਤ ਵਿਆਪਕ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਤੱਥ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਹਰੇਕ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਕੀ ਉਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖੀ ਸਮੱਗਰੀ ਬਾਰੇ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਅਥਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਕੋਈ ਸੋਚ-ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ

ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਅਥਾਰਟੀ ਉੱਤੇ ਇਹ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇਵੇ ਜਾਂ ਨਾ ਦੇਵੇ। ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇਣਾ ਮਹਿਜ਼ ਇੱਕ ਰਸਮੀ ਰਸਮ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਉਪਲੱਬਧ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਪੂਰੀ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਪਾਲਣ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਮੰਗੀ ਗਈ ਹੈ।"

52. **ਅਸ਼ੋਕ ਕੁਮਾਰ ਅਗਰਵਾਲ** (ਸੂਪਰਾ) ਦੇ ਪੈਰਾ 16 ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਸਤਾਵਾਂ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਕਰਦਿਆਂ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ:

"16.1. ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਨੂੰ ਐਫਆਈਆਰ, ਖੁਲਾਸਾ ਬਿਆਨ, ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ, ਰਿਕਵਰੀ ਮੈਮੋ, ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾ ਖਰੜਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਾਰੀਆਂ ਸਬੰਧਤ ਸਮੱਗਰੀਆਂ ਸਮੇਤ ਪੂਰਾ ਸਬੰਧਤ ਰਿਕਾਰਡ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਭੇਜਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭੇਜੇ ਗਏ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਉਹ ਸਮੱਗਰੀ/ਦਸਤਾਵੇਜ਼, ਜੋ ਕੋਈ ਹੋਵੇ, ਵੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸੰਤੁਲਨ ਦੇਸ਼ੀ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਸਮਰੱਥ ਅਧਿਕਾਰੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

16.2. ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਖੁਦ ਹੀ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪੂਰੇ ਰਿਕਾਰਡ ਦੀ ਮੁਕੰਮਲ ਅਤੇ ਸੁਚੇਤ ਜਾਂਚ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇਣ ਜਾਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਆਪਣੀ ਡਿਊਟੀ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਸਮੇਂ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸੰਗਿਕ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

16.3 ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇਸ਼ੀ ਨੂੰ ਉਪਲੱਬਧ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਰੁੱਧ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਮੰਗੀ ਗਈ ਹੈ।

16.4. ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਥਾਰਟੀ ਸਾਰੇ ਸਬੰਧਤ ਤੱਥਾਂ/ਸਮੱਗਰੀਆਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਸਾਰੀਆਂ ਸਬੰਧਤ ਸਮੱਗਰੀਆਂ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

16.5. ਹਰੇਕ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਸਬੂਤ ਦੇ ਕੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਅਥਾਰਟੀ ਨੇ ਇਸ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਮਨ ਲਗਾਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ।"

53. ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਵੱਲੋਂ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ। ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਨੂੰ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 173(2) ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਜਾਂਚ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸਮਰੱਥ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਲਈ ਪੂਰੇ 180 ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਸਮਾਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਇਹ ਗੱਲ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਦੀ ਮਿਆਦ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਐਡਜਸਟ ਕਰਨਾ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ 180 ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਵੀ

ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਦਲੀਲ ਬਿਲਕੁਲ ਅਸਪਸ਼ਟ ਲਗਦੀ ਹੈ।

54. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸੁਰੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਭੀਕਮਚੰਦ ਜੈਨ (ਸੂਪਰਾ) ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਕੀ ਦੇਸ਼ੀ ਨੂੰ ਡਿਫਾਲਟ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲੈਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ ਜਾਂ ਕੀ ਸਿਰਫ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਇਰ ਕਰਨਾ ਹੀ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਮੁਕੰਮਲ ਸਮਝਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਕਤ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ 11.03.2012 ਨੂੰ ਜਲਗਾਓਂ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਝੁੱਗੀਆਂ-ਝੱਪੜੀਆਂ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਰੱਖੀ ਗਈ ਰਕਮ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵਿੱਚ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਟੀਸ਼ਨਰ 'ਤੇ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 120ਬੀ,409,411,406,408,465,466,468,471,177 ਅਤੇ 109, ਨਾਲ ਧਾਰਾ 34 ਆਈ ਪੀ ਸੀ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੋਕੂ ਕਾਨੂੰਨ, 1988 ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 13 (1) (ਸੀ), 13 (1) (ਡੀ) ਅਤੇ 13 (2) ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੀ ਦਲੀਲ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ 90 ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੀ ਘਾਟ ਕਾਰਨ ਨੋਟਿਸ ਨਾ ਲੈਣ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਭੇਜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਂਚ ਦੇ ਪੜਾਅ ਦੌਰਾਨ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨੋਟਿਸ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇਸ਼ੀ ਦੇ ਰਿਮਾਂਡ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਤੋਂ ਸੰਕੇਤ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਕੁਝ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਿਰਧਾਰਤ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚ ਪੂਰੀ ਨਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਦੇਸ਼ੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਅਜੇਤੂ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਉਹ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਵਿਚਾਰ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਕੋਈ ਦੇਸ਼ੀ 61 ਵੇਂ ਦਿਨ ਜਾਂ 91 ਵੇਂ ਦਿਨ, ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਇਰ ਨਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਜ਼ਮਾਨਤ' ਤੇ ਰਿਹਾਅ ਹੋਣ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਕੋਲ ਦੇਸ਼ੀ ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਛੱਡਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੋਈ ਵਿਕਲਪ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇੱਕ ਵਾਰ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਨਿਰਧਾਰਤ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦਾਇਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਦੇਸ਼ੀ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨੀ/ਡਿਫਾਲਟ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ੀ ਮੈਰਿਟ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਨਿਯਮਿਤ ਜ਼ਮਾਨਤ ਲਈ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਇਰ ਕਰਨਾ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 167 (2) ਦੇ ਪ੍ਰਾਵੀਸੋ (ਏ) ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਕਾਫ਼ੀ ਪਾਲਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਨੋਟਿਸ ਲੈਣਾ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 167 ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਸਕੀਮ ਅਜਿਹੀ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਾਂਚ ਦਾ ਪੜਾਅ ਪੂਰਾ ਹੋ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਦਾਲਤ ਅਗਲੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਚਲਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਨੋਟਿਸ ਲੈਣਾ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਹੈ। ਤਫ਼ਤੀਸ਼ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਦੌਰਾਨ, ਦੇਸ਼ੀ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਅਧੀਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਉਸਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਜਿਹੇ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਦੇਸ਼ੀ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਹਿਰਾਸਤ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਨਿਆਂਇਕ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਭੇਜਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 167(2) ਅਧੀਨ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਦੇਸ਼ੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ ਕਿ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਇਰ ਕਰਨ 'ਤੇ, ਦੇਸ਼ੀ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ

ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਨੋਟਿਸ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਜਦੋਂ ਉਕਤ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 309 ਦੇ ਤਹਿਤ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੌਰਾਨ ਰਿਮਾਂਡ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਦੇਸ਼ੀ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਮੰਨ ਲਈ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਪੜਾਅ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਹਨ, ਇੱਕ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੂਜੇ ਦੇ ਨਾਲ ਤਾਂ ਜੋ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਦੀ ਨਿਰੰਤਰਤਾ ਬਣਾਈ ਰੱਖੀ ਜਾ ਸਕੇ।

55. ਅਸੀਂ ਸੁਰੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਭੀਕਮਚੰਦ ਜੈਨ (ਸੂਪਰਾ) ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗਿਕ ਹਿੱਸਿਆਂ ਦਾ ਨਿਮਨ ਅਨੁਸਾਰ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ:

"16. ਇਸ ਮੋੜ 'ਤੇ, ਅਸੀਂ ਕੁਝ ਤਾਰੀਖਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਜੋ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਸੰਗਿਕ ਹਨ, ਅਰਥਾਤ:

(ਏ) 11-3-2012-ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ;

(ਬੀ) 25-4-2012- ਚਾਰਾਂ ਦੇਸ਼ੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਪਹਿਲੀ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ;

(ਸੀ) 1-6-2012-ਪੂਰਕ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦਾ ਨਾਮ ਪੂਰਕ ਹੈ;

(ਡੀ) 30.07.2012-ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ;

(ਈ) 13-9-2012 [ਸੁਰੇਸ਼ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ, 2012 ਦਾ ਅਪਰਾਧਿਕ ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 3568, ਮਿਤੀ 13-9-2012 (ਬੋਮ)]-ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ;

(ਐੱਫ) 2-10-2012-ਸੀ. ਆਰ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 167 (2) ਤਹਿਤ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਦਾਇਰ ਅਰਜ਼ੀ;

(ਜੀ) 5-10-2012-ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸੀ. ਆਰ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 167 (2) ਤਹਿਤ ਅਰਜ਼ੀ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ।

ਉਪਰੋਕਤ ਤਾਰੀਖਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਅਤੇ ਪੂਰਕ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਰਿਮਾਂਡ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ 90 ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪੀ. ਸੀ. ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੇਸ਼ੀ ਵਿਰੁੱਧ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰੀ ਪੱਖ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਦੇ ਕਾਰਨ ਨੋਟਿਸ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਕੀ ਅਜਿਹੀ ਅਸਫਲਤਾ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 167 (2) ਦੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਦਾ ਪਾਲਣ ਨਾ ਕਰਨ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ, ਇਹ ਉਹ ਸਵਾਲ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਅਸੀਂ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ।

17. ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਧਾਰਾ 167 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇਣ ਬਾਰੇ ਕਿਤੇ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਕਤ ਧਾਰਾ ਜਿਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਉਹ ਹੈ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਮੁਕੰਮਲ ਕਰਨ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ 'ਤੇ

ਦੇਸ਼ੀ ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਰਿਹਾਅ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ। ਕਿਸੇ ਦੇਸ਼ੀ ਦੇ ਰਿਮਾਂਡ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਯੋਜਨਾ, ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਂਚ ਦੇ ਪੜਾਅ ਦੌਰਾਨ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਨੋਟਿਸ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸੰਕੇਤ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਧਾਨ ਮੰਡਲ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਕੁਝ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ 60 ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਅਤੇ ਮੌਤ, ਉਮਰ ਕੈਦ ਜਾਂ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ 10 ਸਾਲ ਦੀ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਵਾਲੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ 90 ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਸੀ। ਜੇ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਜਾਂਚ ਮੁਕੰਮਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਤਾਂ ਦੇਸ਼ੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਲੈਣ ਦਾ ਅਜੇਤੂ ਅਧਿਕਾਰ ਹਾਸਲ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਉਹ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਜੇਕਰ 61 ਵੇਂ ਦਿਨ ਜਾਂ 91 ਵੇਂ ਦਿਨ, ਕੋਈ ਮੁਲਜ਼ਮ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਇਰ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਰਿਹਾਅ ਹੋਣ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਕੋਲ ਦੇਸ਼ੀ ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਰਿਹਾਅ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੋਈ ਵਿਕਲਪ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਿਆ ਅਤੇ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇੱਥੇ ਪਹਿਲਾਂ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਨਾਤਾਬਰ ਪਰੀਦਾ ਮਾਮਲੇ [(1975) 2 ਐੱਸਸੀਸੀ 220:1975 ਐੱਸਸੀਸੀ (ਕ੍ਰਾਈ) 484] ਅਤੇ ਸੰਜੇ ਦੱਤ ਮਾਮਲੇ [(1994) 5 ਐੱਸਸੀਸੀ 410:1994 ਐੱਸਸੀਸੀ (ਕ੍ਰਾਈ) 1433] ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਫੈਸਲੇ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲੇ ਸਨ ਜਿੱਥੇ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 167 (2) ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦਾਇਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਲਈ ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਦੇਸ਼ੀ ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ, ਜੇ ਅਜਿਹੀ ਅਰਜ਼ੀ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਪਰ ਇੱਕ ਵਾਰ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਇਰ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਜਿਹਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ੀ ਨਿਯਮਤ ਜ਼ਮਾਨਤ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਵੇਗਾ।

18. ਉਪਰੋਕਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਨਹੀਂ ਹਟਦਾ ਕਿ ਇੱਕ ਵਾਰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਇਰ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਡਿਫਾਲਟ ਜ਼ਮਾਨਤ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਉਪਰੋਕਤ ਸੰਕੇਤ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਇਰ ਕਰਨਾ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 167 (2) (ਏ) (ii) ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਕਾਫ਼ੀ ਪਾਲਣਾ ਹੈ। ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 167 ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਨੋਟਿਸ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਨਾ ਲਿਆ ਜਾਵੇ। ਜੇ ਅਧਿਕਾਰ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਇਰ ਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੁੰਦੀ, ਉਹ ਇਸ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਵੱਲ ਖਿੱਚਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਦੇਸ਼ੀ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 309 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਜਾਣ ਲਈ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਧਾਰਾ 167 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਵਿੱਚ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਸਕੀਮ ਅਜਿਹੀ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਾਂਚ ਦਾ ਪੜਾਅ ਪੂਰਾ ਹੋ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਦਾਲਤ ਅਗਲੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਚਲਦੀ ਹੈ, ਜੇ ਕਿ ਨੋਟਿਸ ਲੈਣਾ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਦੇਸ਼ੀ ਨੂੰ ਕੁਝ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਜਾਂਚ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਦੌਰਾਨ, ਦੇਸ਼ੀ ਉਸ

ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਪੜਾਅ ਦੇ ਦੌਰਾਨ, ਧਾਰਾ 167 (2) ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ੀ ਨੂੰ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਲੈਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਪੁਲਿਸ ਹਿਰਾਸਤ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਨਿਆਂਇਕ ਹਿਰਾਸਤ ਦੋਵਾਂ ਲਈ, ਇੱਕ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ 15 ਦਿਨਾਂ ਲਈ, ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ 60 ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਤੱਕ 10 ਸਾਲ ਅਤੇ 90 ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਘੱਟ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਵਾਲੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਜਿੱਥੇ ਅਪਰਾਧ 10 ਸਾਲ ਜਾਂ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਯੋਗ ਹਨ। ਜੇ ਕੋਈ ਜਾਂਚ ਅਥਾਰਟੀ ਨਿਰਧਾਰਤ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਦੇਸ਼ੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਰਿਹਾਅ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਦੇਸ਼ੀ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੀ ਨੋਟਿਸ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ, ਜਦੋਂ ਉਕਤ ਅਦਾਲਤ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੌਰਾਨ ਰਿਮਾਂਡ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਮੁਲਜ਼ਮ ਨੂੰ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। 309 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਪੜਾਅ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਹਨ, ਪਰ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਦੇਸ਼ੀ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਦੀ ਨਿਰੰਤਰਤਾ ਬਣਾਈ ਰੱਖੀ ਜਾ ਸਕੇ।”

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ)

56. **ਸੁਰੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਭੀਕਮਚੰਦ ਜੈਨ** (ਸੁਪਰਾ) ਦੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਇਰ ਕਰਨਾ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 167 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਕਾਫੀ ਪਾਲਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਕੋਈ ਦੇਸ਼ੀ ਧਾਰਾ 167 (2) ਦੇ ਤਹਿਤ ਮੂਲ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਰਿਹਾਈ ਦੀ ਮੰਗ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਮਾਂ ਮਿਆਦ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨੋਟਿਸ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਦੇਸ਼ੀ ਤਦ ਤੱਕ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰ ਰਹੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਅਜਿਹੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਨੋਟਿਸ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ, ਜੋ ਨੋਟਿਸ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰਿਮਾਂਡ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਦੇਸ਼ੀ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਮੰਨ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

57. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਉਪਰੋਕਤ ਫੈਸਲਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਵਾਰ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦਾਇਰ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਤਾਂ ਕਾਨੂੰਨੀ/ਡਿਫਾਲਟ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਕੀ ਨੋਟਿਸ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 167 ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਢੁਕਵਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਿਰਫ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਇਰ ਕਰਨਾ ਹੀ ਕਾਫੀ ਹੈ।

58. **ਸੁਰੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਭੀਕਮਚੰਦ ਜੈਨ** (ਸੁਪਰਾ) ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ **ਗੰਭੀਰ ਧੋਖਾਧੜੀ ਜਾਂਚ ਦਫਤਰ** (ਸੁਪਰਾ) ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਭੇਜਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਉੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਇਹੀ ਨੁਕਤਾ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਆਇਆ ਕਿ ਕੀ ਮੁਲਜ਼ਮ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 167 (2) ਤਹਿਤ ਕਾਨੂੰਨੀ/ਡਿਫਾਲਟ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਰਿਮਾਂਡ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ 60 ਦਿਨ ਜਾਂ 90 ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਨੋਟਿਸ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ?

59. ਹਾਲਾਂਕਿ, ਗੰਭੀਰ ਧੋਖਾਧੜੀ ਜਾਂਚ ਦਫਤਰ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਇੱਕ ਹੋਰ ਮੁੱਦਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਸੁਰੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਭੀਕਮਚੰਦ ਜੈਨ (ਸੁਪਰਾ) ਨੇ ਸੰਜੇ ਦੱਤ (ਸੁਪਰਾ), ਮੁਹੰਮਦ ਇਕਬਾਲ ਮਦਾਰ ਦੇ ਕੇਸ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖਰਾ ਵਿਚਾਰ ਲਿਆ ਸੀ? ਸ਼ੇਖ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ (1996) 1 ਐੱਸ. ਸੀ. ਸੀ 722 ਅਤੇ ਐੱਮ. ਰਵਿੰਦਰਨ ਬਨਾਮ ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ ਅਫਸਰ, ਰੇਵੇਨਿਊ ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ ਡਾਇਰੈਕਟੋਰੇਟ (2021) 2 ਐੱਸ. ਸੀ. ਸੀ 485 ਵਿੱਚ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸੁਰੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਭੀਕਮਚੰਦ ਜੈਨ (ਸੁਪਰਾ) ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸੰਜੇ ਦੱਤ (ਸੁਪਰਾ), ਇਕਬਾਲ ਮਦਾਰ (ਸੁਪਰਾ) ਅਤੇ ਐੱਮ. ਰਵਿੰਦਰਨ (ਸੁਪਰਾ) ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕੁਝ ਵੀ ਫੈਸਲਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਸੰਬੰਧਤ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ :

"12. ਇਸ ਨੁਕਤੇ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸੰਜੇ ਦੱਤ (ਸੁਪਰਾ), ਮਦਰ ਸ਼ੇਖ (ਸੁਪਰਾ) ਅਤੇ ਐਮ ਰਵਿੰਦਰਨ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਵੱਖਰਾ ਨਜ਼ਰੀਆ ਅਪਣਾਇਆ ਹੈ। ਸੰਜੇ ਦੱਤ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਦੇਸ਼ੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤ ਅਧਿਕਾਰ ਚਲਾਨ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਚਲਾਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਇਹ ਬਚ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਜਾਂ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਇੱਕ ਵਾਰ ਚਲਾਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਚਲਾਨ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇਸ਼ੀ ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੇਸ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਹੀ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਖੋਜਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਚਲਾਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੁਲਜ਼ਮ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਧਾਰਾ 167 (2) ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਬਲਕਿ 13 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਹੈ।

13. ਮਦਰ ਸ਼ੇਖ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 1 ਅਤੇ 2 ਲਈ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਿਦਵਾਨ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਨੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ 16.01.1993 ਨੂੰ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ 30.08.1993 ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅੱਤਵਾਦੀ ਅਤੇ ਵਿਖਨਕਾਰੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ (ਰੋਕਥਾਮ) ਐਕਟ, 1987 ਦੀ ਧਾਰਾ 20(4)(ਬੀ) ਦੇ ਤਹਿਤ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਚਾਰਜ-ਸ਼ੀਟ ਦਾਇਰ ਨਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਸਨ, ਪਰੋਵੀਸੋ (ਏ) ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 167(2) ਦੇ ਤਹਿਤ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਾਂਚ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਡਿਫਾਲਟ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਰਿਹਾਈ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ। ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਨੋਟਿਸ ਲਏ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਹ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਰਿਮਾਂਡ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਰਹੇ। ਉਕਤ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੀ ਰਾਹਤ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦਿਆਂ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਧਾਰਾ 167(2) ਤਹਿਤ ਦੇਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੇਸ਼-ਪੱਤਰ ਦਾਖਲ ਕਰਨ ਅਤੇ ਨੋਟਿਸ ਲਏ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ

ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਮਦਰ ਸ਼ੇਖ (ਸੁਪਰ) ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਸਾਦਾ ਪੜ੍ਹਨਾ ਇਹ ਦਰਸਾਏਗਾ ਕਿ ਉਕਤ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਕਾਨੂੰਨੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲਾਗੂ ਨਾ ਹੋਣ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਿ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਸੀ. ਆਰ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਧਾਰਾਵਾਂ ਤਹਿਤ ਰਿਮਾਂਡ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨੋਟਿਸ ਵੀ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਹ ਧਾਰਾ 167 (2) ਦੇ ਤਹਿਤ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਸਨ।

14. ਧਾਰਾ 167(2), ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਜ਼ਮਾਨਤ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਐਮ. ਰਵਿੰਦਰਨ (ਸੁਪਰ) ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਗਈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਨਾਰਕੋਟਿਕਸ ਡਰੱਗਸ ਐਂਡ ਸਾਈਕੋਟ੍ਰੋਪਿਕ ਸਬਸਟੈਂਸ ਐਕਟ, 1985 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ 04.08.2018 ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਨਿਆਂਇਕ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। 01.02. 2019 ਨੂੰ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਿ ਜਾਂਚ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਇਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਧਾਰਾ 167 (2) ਦੇ ਤਹਿਤ ਜ਼ਮਾਨਤ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ। ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਧਾਰਾ 167 (2) ਦੇ ਤਹਿਤ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇ ਦਿੱਤੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਮਦਰਾਸ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ 21.11.2019 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੁਆਰਾ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਅਪਰਾਧਿਕ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਰੁਖ ਕੀਤਾ। ਉਕਤ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਅਹਿਮ ਤੱਥ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ 01.02.2019 ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ 10.30 ਵਜੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਉਸੇ ਦਿਨ ਸ਼ਾਮ 4.25 ਵਜੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਇਕ ਵਾਧੂ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਜਿਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਖਾਰਿਜ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦਿਆਂ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੇਸੀ ਨੂੰ ਡਿਫਾਲਟ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦਾ ਲਾਭ ਉਠਾਇਆ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਵਾਰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਮਾਂ ਸੀਮਾ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ 'ਤੇ ਜ਼ਮਾਨਤ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਧਾਰਾ 167 (2) ਦੇ ਤਹਿਤ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਕਿ 180 ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਕੋਈ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਸਮਾਂ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੀ ਕੋਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਾਧੂ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕਾਨੂੰਨੀ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਸੀ। ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਜੇ ਨੁਕਤਾ ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਹ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਦੇਸੀ ਵੱਲੋਂ ਡਿਫਾਲਟ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਰਿਹਾਈ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਲਾਭ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਾਧੂ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਨਾਲ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਅਜੇਤੂ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਜੇ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਿਆਦ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਾਇਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਐਮ. ਰਵਿੰਦਰਨ (ਸੁਪਰ) ਵਿੱਚ ਮਦਰ ਸ਼ੇਖ (ਸੁਪਰ) ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਦਰ ਸ਼ੇਖ (ਸੁਪਰ) ਵਿੱਚ ਜ਼ਮਾਨਤ ਲਈ ਕੋਈ ਅਗਾਊਂ

ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਿਆਦ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮਦਰ ਸ਼ੇਖ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਇਆ ਕਿ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਅਤੇ ਨੋਟਿਸ ਲਏ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਮਦਰ ਸ਼ੇਖ (ਸੁਪਰਾ) ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

15. ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 701-702 ਆਫ 2020 ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਉੱਠਿਆ ਮੁੱਦਾ ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਰਿਮਾਂਡ ਦੀ ਮਿਤੀ ਨੂੰ 60 ਦਿਨਾਂ ਜਾਂ 90 ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੀ ਗਣਨਾ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੈਕਸ਼ਨ 167(2) ਦੇ ਪ੍ਰੋਵੀਸੋ (ਏ) ਦੇ ਅਧੀਨ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਡਿਫਾਲਟ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇ ਦਾਅਵੇ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ। ਉਪਰੋਕਤ ਬਿੰਦੂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤੀ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਮਿਤੀ 12.03.2021 ਨੂੰ ਐੱਸਐੱਲਪੀ (ਸੀਆਰਐੱਲ) ਨੰਬਰ 2105-2106 ਆਫ 2021 ਦੇ ਐੱਸਐੱਲਪੀ (ਸੀਆਰਐੱਲ) ਨੰਬਰ 2111-2112 ਆਫ 2021 ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 701-702- ਆਫ 2020 ਦੇ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਟੈਗ ਕਰਨ ਲਈ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਉਕਤ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਗਵਾਹਾਂ ਅਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਆਖਰੀ ਦਿਨ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਜੋ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਦਾਖਲ ਕਰਨ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਰੋਹਤਗੀ ਨੇ ਐੱਸਐੱਲਪੀ (ਸੀਆਰਐੱਲ) ਨੰਬਰ 2111-2112 ਆਫ 2021 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਠਾਏ ਗਏ ਬਿੰਦੂਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 167 ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਿਆਦ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨੋਟਿਸ ਲੈਣ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੈ। ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਬੈਂਚ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਧਾਰਾ 167 ਦੇ ਤਹਿਤ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਮਿਆਦ ਦੀ ਗਣਨਾ ਲਈ ਰਿਮਾਂਡ ਦੀ ਮਿਤੀ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਜਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਬੈਂਚ ਨੂੰ ਭੇਜਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ।

16. ਸੰਜੇ ਦੱਤ (ਸੁਪਰਾ), ਮਦਾਰ ਸ਼ੇਖ (ਸੁਪਰਾ) ਅਤੇ ਐੱਮ. ਰਵਿੰਦਰਨ (ਸੁਪਰਾ) ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੀ ਡੂੰਘਾਈ ਨਾਲ ਜਾਂਚ ਇਹ ਦਰਸਾਏਗੀ ਕਿ ਭੀਕਮਚੰਦ ਜੈਨ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਜੋ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਉਲਟ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਦੋਵੇਂ ਧਿਰਾਂ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 167 (2) ਤਹਿਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਲੈਣ ਦਾ ਦੇਸ਼ੀ ਦਾ ਅਜੇਤੂ ਅਧਿਕਾਰ ਉਦੋਂ ਹੀ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਿਆਦ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਇਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇ। ਮਦਰ ਸ਼ੇਖ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਨੋਟਿਸ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਤੱਥ ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਨੋਟਿਸ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਜਿਹੇ ਹਵਾਲਾ ਦਾ ਇਹ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਸੀ. ਆਰ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀ

ਧਾਰਾ 167 (2) ਦੇ ਉਪਬੰਧ (ਏ) ਅਧੀਨ ਨਿਰਧਾਰਤ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨੋਟਿਸ ਲੈਣ ਦੀ ਵਾਧੂ ਜ਼ਰੂਰਤ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਦੋਸ਼ੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਡਿਫਾਲਟ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਦੁਹਰਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਮਦਾਰ ਸ਼ੇਖ (ਸੁਪਰਾ) ਅਤੇ ਐਮ. ਰਵਿੰਦਰਨ (ਸੁਪਰਾ) ਦੋਵਾਂ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਵਿਧਾਨਿਕ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਚਾਰਜ-ਸ਼ੀਟ ਦਾਇਰ ਨਾ ਕਰਨਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਦੇ ਅਯੋਗ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਆਧਾਰ ਹੈ। ਦੀ ਧਾਰਾ 167(2), ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਜ਼ਮਾਨਤ। ਭੀਕਮਚੰਦ ਜੈਨ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ 60 ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਵਿਵਾਦ ਵੀ ਨਿਪਟਾਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਮੁਲਜ਼ਮ ਸਬੰਧਤ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਨੋਟਿਸ ਲਏ ਜਾਣ ਤੱਕ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਰਹੇਗਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਜੋ ਮੁੱਦਾ ਉੱਠਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭੀਕਮਚੰਦ ਜੈਨ (ਸੁਪਰਾ) ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ 31.05.2019 ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। (ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ)

60. **ਰਿਤੂ ਛਾਬੜੀਆ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਹੋਰ** ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, 26.04.2023 ਦੀ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸੀਆਰਐਲ) ਨੰਬਰ 60 - 2023 ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਤਾਜ਼ਾ ਫੈਸਲੇ ਵੱਲ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਸਾਡਾ ਧਿਆਨ ਖਿੱਚਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਇਸ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਲਈ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਧੂਰੀ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਇਰ ਕਰਕੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਡਿਫਾਲਟ ਜ਼ਮਾਨਤ ਮੰਗਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਹਰਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਰਿਤੂ ਛਾਬੜੀਆ ਨੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 32 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੀ ਡਿਫਾਲਟ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਰਿਹਾਈ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਉਕਤ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਵਿੱਚ, ਤਿੰਨ ਮੁੱਦੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਰੱਖੇ ਗਏ:

- i. ਕੀ ਕੋਈ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਜਾਂ ਇਸਤਗਾਸਾ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਪਹਿਲਾਂ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਪੂਰੀ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਟੁਕੜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ?
- ii. ਕੀ ਜਾਂਚ ਪੂਰੀ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਅਜਿਹੀ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਨਾਲ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਡਿਫਾਲਟ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ?
- iii. ਕੀ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਤਫ਼ਤੀਸ਼ ਦੇ ਲੰਬਿਤ ਹੋਣ ਦੌਰਾਨ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਮੁਲਜ਼ਮ ਦਾ ਰਿਮਾਂਡ ਜਾਰੀ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ?

61. ਇਹ ਅਦਾਲਤ, ਪੈਰਾ 24 ਅਤੇ 25 ਵਿੱਚ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਪਾਈ ਗਈ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ:

"24. ਹਾਲਾਂਕਿ, ਕਾਨੂੰਨੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦਾ ਇਹ ਅਧਿਕਾਰ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਨਿਰਧਾਰਤ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ 173(8) ਅਧੀਨ ਪੂਰਕ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈਣ ਦਾ ਸਵਾਲ ਮੁੱਖ ਦੋਸ਼ ਪੱਤਰ ਦਾਇਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇੱਕ ਪੂਰਕ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂਚ ਅਜੇ ਵੀ ਲੰਬਿਤ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਡਿਫਾਲਟ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਨਹੀਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਦੋਂ, ਡਿਫਾਲਟ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦਾ ਸਾਰਾ ਉਦੇਸ਼ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਜਾਂ ਪੂਰਕ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਇਰ ਕਰਨਾ ਮਹਿਜ਼ ਇੱਕ ਰਸਮੀਤਾ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਸਾਧਨ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕਿ ਡਿਫਾਲਟ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੋਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

25. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਸਵੈ ਸਿੱਧ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲੀ ਜਾਂਚ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਕੇਵਲ ਤਦ ਹੀ ਇੱਕ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਜਾਂ ਇੱਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿਣ ਨਾਲ ਸੀਆਰ ਦੀ ਧਾਰਾ 167(2) ਦੇ ਤਹਿਤ ਮੂਲ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਚਾਲੂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਪੀ.ਸੀ. ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਬਨਾਮ ਥਮੀਸ਼ਰਾਸੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ [(1995) 4 ਐਸਸੀਸੀ 190], ਜੋ ਕਿ ਨਾਰਕੋਟਿਕ ਡਰੱਗਜ਼ ਐਂਡ ਸਾਈਕੋਟ੍ਰੋਪਿਕ ਸਬਸਟੈਂਸ ਐਕਟ, 1985 ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੇਸ ਸੀ, ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ 'ਤੇ ਕਿ ਜਾਂਚ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਸੀ ਅਤੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਇਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਡਿਫਾਲਟ ਜ਼ਮਾਨਤ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 21 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ 'ਤੇ ਦੋਹਰੀ ਸੀਮਾ ਵੀ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ।"

62. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ **ਰਿਤੂ ਛਾਬੜੀਆ** (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਤੱਥ ਬਿਲਕੁਲ ਵੱਖਰੇ ਸਨ। ਉਕਤ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਨਿਰਵਿਵਾਦ, ਜਾਂਚ ਚੱਲ ਰਹੀ ਸੀ, ਪਰ ਕਿਉਂਕਿ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਮਾਂ ਮਿਆਦ ਖਤਮ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ, ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਇਰ ਕਰਕੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜਾਂਚ ਅਜੇ ਲੰਬਿਤ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਲਿਆ ਕਿ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 173 ਦੀ ਉਪ ਧਾਰਾ (8) ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲੈਂਦੇ ਹੋਏ, ਕੋਈ ਪੂਰਕ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 173 ਦੀ ਉਪ ਧਾਰਾ (8) ਜਾਂਚ ਪੂਰੀ ਹੋਣ ਅਤੇ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਇਰ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸਾਡਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਉਪਰੋਕਤ ਫੈਸਲਾ ਮੌਜੂਦ ਕੇਸ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਲਈ ਕੋਈ ਫਾਇਦੇਮੰਦ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਤੱਥ ਵਿਵਾਦਪੂਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ।

63. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਮੁੱਦੇ ਨੰਬਰ 1 ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਇਰ ਕਰਨਾ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 167 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਕਾਫ਼ੀ ਪਾਲਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਕੋਈ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 167(2) ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਾਨੂੰਨੀ/ਮੂਲ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਰਿਹਾਅ ਹੋਣ ਦੇ ਕਿਸੇ ਅਯੋਗ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਸੀਆਰਪੀਸੀ

ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਿ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਮਾਂ ਮਿਆਦ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨੋਟਿਸ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਦੁਹਰਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸੁਰੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਭੀਕਾਮਚੰਦ ਜੈਨ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇਣ ਬਾਰੇ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 167 ਤਹਿਤ ਕਿਤੇ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਮੁੱਦੇ ਨੰਬਰ 2

64. ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਦੂਜੇ ਅੰਗ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਐਨਆਈਏ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 22 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਧਿਸੂਚਿਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਬਜਾਏ ਐਸਡੀਜੇਐਮ, ਅਜਨਾਲਾ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਇਰ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ, ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 209 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਕੇਸ, ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਜਾਂ ਹੋਰ ਨਜ਼ਰਬੰਦੀ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਅਗਲੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਦਲੀਲ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ 15 ਨਵੰਬਰ, 2019 ਨੂੰ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਅਰਥਾਤ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੇ 161 ਵੇਂ ਦਿਨ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਹੋਰ ਨਜ਼ਰਬੰਦੀ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 167 (2) ਦੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਤਹਿਤ ਕਾਨੂੰਨੀ/ਡਿਫਾਲਟ ਜ਼ਮਾਨਤਾ 'ਤੇ ਰਿਹਾਅ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

65. ਯੂਏਪੀਏ ਦੀ ਧਾਰਾ 2 (1) (ਡੀ) ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ:

"2 (1) (ਡੀ). ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕੇਂਦ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਦਾਲਤ, ਜੋ ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 11 ਜਾਂ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਐਕਟ, 2008 ਦੀ ਧਾਰਾ 22 ਦੇ ਤਹਿਤ ਗਠਿਤ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।"

66. ਉਪਰੋਕਤ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੀ ਗਈ "ਅਦਾਲਤ" ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਸਧਾਰਨ ਰੀਡਿੰਗ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਐਨ ਆਈ ਏ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 11 ਜਾਂ ਸੈਕਸ਼ਨ 22 ਦੇ ਅਧੀਨ ਗਠਿਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਐਨ ਆਈ ਏ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 11 ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਜੋਂ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਐਨ. ਆਈ. ਏ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 22 ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਜੋਂ ਸੈਸ਼ਨ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ।

67. ਐਨਆਈਏ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 6 ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਸੂਚੀਬੱਧ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਬਾਰੇ ਦੱਸਦਾ ਹੈ। ਯੂ. ਏ. ਪੀ. ਏ. ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਅਪਰਾਧਾਂ ਨੂੰ ਐਨ. ਆਈ. ਏ. ਐਕਟ ਦੀ ਅਨੁਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਕ੍ਰਮ ਨੰਬਰ 2 ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਐਨ. ਆਈ. ਏ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 10 ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ

ਲਈ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਬਾਰੇ ਦੱਸਦੀ ਹੈ। ਐਨਆਈਏ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 11 ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਗਠਨ ਲਈ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਐਨਆਈਏ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 22 ਵਿੱਚ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਗਠਨ ਲਈ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਐਨਆਈਏ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 13 ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਦੋਵਾਂ ਐਕਟਾਂ ਦੇ ਇਹਨਾਂ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਸੰਯੁਕਤ ਰੀਡਿੰਗ ਵਿਧਾਨਿਕ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਯੂਏਪੀਏ ਐਕਟ ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਐਨਆਈਏ ਐਕਟ ਦੀ ਅਨੁਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਐਨਆਈਏ ਐਕਟ ਦੀ ਸਕੀਮ ਵਿਧਾਨਿਕ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਾਲ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਐਨਆਈਏ ਜਾਂ ਸਬੰਧਤ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਇਸਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਐਨਆਈਏ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 10 ਅੱਗੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਨਿਰਧਾਰਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਵੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਵਿਧਾਨਿਕ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅਸਪਸ਼ਟਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਦੋਵਾਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ, ਭਾਵੇਂ ਜਾਂਚ ਐਨਆਈਏ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ, ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਅਧੀਨ ਗਠਿਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਐਨਆਈਏ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 13 ਨੂੰ ਇਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 11 ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਐਨਆਈਏ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਜਾਂਚ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਧਾਰਾ 13 ਨੂੰ 22 ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਐਨਆਈਏ ਐਕਟ ਦੋਵਾਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦਾ ਸੰਯੁਕਤ ਅਧਿਐਨ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਉਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 22(2)(ii) ਅਨੁਸਾਰ ਉਪ ਧਾਰਾ (1) ਵਿੱਚ ਏਜੰਸੀ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਐਨਆਈਏ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 13 ਦਾ ਅਰਥ "ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ" ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਵਜੋਂ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

68. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਦੋਵਾਂ ਐਕਟਾਂ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਾਂਚ ਪੂਰੀ ਹੋ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸੀ. ਆਰ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 173 ਦੇ ਤਹਿਤ ਰਿਪੋਰਟ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਗਠਿਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਐਨ. ਆਈ. ਏ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 16 ਕਿਸੇ ਵੀ ਸ਼ੱਕ ਲਈ ਕੋਈ ਜਰ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲੈਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਬਿਨਾਂ ਦੇਸ਼ੀ ਨੂੰ ਕੀਤੇ, ਮੁਕੱਦਮੇ ਲਈ, ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ 'ਤੇ ਜੋ ਅਜਿਹੇ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਗਠਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਅਜਿਹੇ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਰਿਪੋਰਟ ਤੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਐਨ. ਆਈ. ਏ. ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 16 ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਕੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਦੇ ਉਲਟ ਅਸਲ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਕੋਡ ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਕਮੇਟੀ ਅਦਾਲਤ ਹੈ। (ਸਤੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ, 2021 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. ਐਨਲਾਈਨ ਪੀ ਐੱਡ ਐਚ 786 ਦੇਖੋ)

69. ਸਤੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ (ਸੁਪਰਾ) ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਖੇ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਦੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਮਿਤੀ 10.6.2014 ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ

ਦੁਆਰਾ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦਾ ਗਠਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਨੁਸੂਚੀ ਨੂੰ ਐਨ. ਆਈ. ਏ. ਐਕਟ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸਦੀ ਜਾਂਚ ਰਾਜ ਪੁਲਿਸ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਅਨੁਸਾਰ ਦੁਹਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ:

“ਸੂਚਨਾ 10 ਜੂਨ, 2014 ਨੰ. ਐੱਸ. ਓ. 141/ਸੀ. ਏ .34/2008/ਐੱਸ. 22/2014- ਨੈਸ਼ਨਲ ਇਨਵੈਸਟੀਗੇਸ਼ਨ ਏਜੰਸੀ ਐਕਟ, 2008 (ਕੇਂਦਰੀ ਐਕਟ ਨੰਬਰ 34 ਆਫ 2008)) ਦੀ ਧਾਰਾ 22 ਦੀ ਉਪ ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਜੋ ਉਸਨੂੰ ਇਸ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਸਮਰੱਥ ਬਣਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਰਾਜਪਾਲ ਨੇ ਮਾਣਯੋਗ ਚੀਫ ਜਸਟਿਸ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈਕੋਰਟ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਨਾਲ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਦੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦਾ ਗਠਨ ਕਰਨ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਪਹਿਲੇ ਐਡੀਸ਼ਨਲ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ (ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੇ ਖੇਤਰ ਲਈ), ਰਾਜ ਦੇ ਹਰੇਕ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਹੈੱਡਕੁਆਰਟਰ 'ਤੇ, ਉਪਰੋਕਤ ਐਕਟ ਨਾਲ ਨਿਯਤ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤਾਂ ਹੋਣਗੀਆਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਰਾਜ ਪੁਲਿਸ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ”

70. ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ **ਬਿਕਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ** (ਸੁਪਰਾ) ਦੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਨਾਲ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖਿਆ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਯੂਏਪੀਏ ਅਧੀਨ ਸਾਰੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਐਨ. ਆਈ. ਏ ਜਾਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸ ਐਕਟ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਥਾਪਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ, ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਫਿਰ ਇਕੱਲੇ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਅਨੁਸਾਰ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ:

"26. ਐਨਆਈਏ ਐਕਟ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਯੂਏਪੀਏ ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ - ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ 7 ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੀ ਕੈਦ ਹੁੰਦੀ ਸੀ, ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ 7 ਸਾਲ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਘੱਟ ਦੀ ਕੈਦ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਜੁਰਮਾਂ ਲਈ ਲਾਗੂ ਸੰਹਿਤਾ ਦੇ ਤਹਿਤ, 7 ਸਾਲ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਘੱਟ ਦੀ ਵੱਧ ਸਜ਼ਾ ਵਾਲੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਚਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ 7 ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੀ ਵੱਧ ਸਜ਼ਾ ਵਾਲੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਸੈਸ਼ਨ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਚਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਐਨਆਈਏ ਐਕਟ, 2008 ਦੁਆਰਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਯੂਏਪੀਏ ਤਹਿਤ ਸਾਰੇ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਅਪਰਾਧਾਂ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੋਣ, ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਨਾਮਜ਼ਦ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਗੈਰਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ, ਇਕੱਲੇ ਸੈਸ਼ਨ ਅਦਾਲਤ 'ਤੇ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਉਪਰੋਕਤ ਸਕੀਮ ਅਧੀਨ ਜੋ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਯੂਏਪੀਏ ਅਧੀਨ ਸਾਰੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਧਾਰਾ 43-ਡੀ (2) (ਬੀ) ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਉਪਬੰਧ ਅਧੀਨ ਸਮਾਂ ਵਧਾਉਣ ਦਾ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਹੈ, " ਅਦਾਲਤ" ਜਾਂ ਤਾਂ ਇੱਕ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ, ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ, ਜਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਗਲਤ ਫੈਸਲਾ

ਗਲਤ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਐਨਆਈਏ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 13 ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀ ਗਈ ਧਾਰਾ 22(2) ਤੋਂ ਖੁੰਝ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਵਿਰੋਧੀ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਐਨਆਈਏ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 16(1) ਖੁੰਝ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਅਜਿਹੇ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਰਿਪੋਰਟ 'ਤੇ, ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਮੁਕੱਦਮੇ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀ ਵਚਨਬੱਧ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਨੋਟਿਸ ਲੈ ਸਕਦੀ ਹੈ।

27. xxx xxx xxx

".....ਧਾਰਾ 167 (2) ਦੇ ਪਰੰਤੂਕ (ਏ) ਦੇ ਤਹਿਤ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸੰਪੂਰਨ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਵਿਧਾਨਕ ਕਮਾਂਡ ਹੈ, ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਹੀਂ। ਜੇ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ 90-60 ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਲਏ ਗਏ ਮੁਲਜ਼ਮ ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਰਿਹਾਅ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਉਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ, ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ 90/60 ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਨਿਰਧਾਰਤ ਮਿਆਦ ਤੋਂ ਵੱਧ ਰਿਮਾਂਡ 'ਤੇ ਭੇਜਣ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦਾ ਹੁਕਮ ਪਾਸ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਲੋੜੀਂਦੇ ਜ਼ਮਾਨਤ ਬਾਂਡ ਭਰਨ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।"

71. ਮਾਨਯੋਗ ਏਐਸਜੀ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਉਪਰੋਕਤ ਦਾ ਜਵਾਬ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਰਾਜ ਪੁਲਿਸ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ, ਇਸ ਨੇ ਐੱਸਡੀਜੇਐੱਮ, ਅਜਨਾਲਾ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ 15.11.2019 ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਜਿੱਥੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਮਾਨਯੋਗ ਏਐਸਜੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਦਾ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 167 ਨਾਲ ਕੋਈ ਲੈਣਾ-ਦੇਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਿੱਖਿਅਤ ਏਐਸਜੀ ਨੇ ਅੱਗੇ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਆਖਰਕਾਰ ਇਹ ਕੇਸ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਵਚਨਬੱਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਐਨਆਈਏ/ਯੂਏਪੀਏ ਲਈ ਗਠਿਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਿੱਖਿਅਤ ਏਐਸਜੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਹ ਵਿਵਾਦ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਸਮਰੱਥ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਵੇਖਦਿਆਂ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਨੋਟਿਸ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

72. ਅਸੀਂ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ ਕਿ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਐੱਸਡੀਜੇਐੱਮ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਦਾਇਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ। ਐਨਆਈਏ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 16 ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਬਿਨਾਂ, ਅਜਿਹੇ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਗਠਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਮਿਲਣ 'ਤੇ ਜਾਂ ਅਜਿਹੇ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਰਿਪੋਰਟ 'ਤੇ ਨੋਟਿਸ ਲੈਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਮੁੱਢਲਾ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਬੇਲੋੜੀ ਪ੍ਰਤੀਬੱਧਤਾ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੇ ਅੱਗੇ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੀ. ਆਰ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 167 ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਾਨੂੰਨੀ/ਡਿਫਾਲਟ ਜ਼ਮਾਨਤ ਲੈਣ ਲਈ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਜੇਤੂ ਅਧਿਕਾਰ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ? ਸਾਡਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਵੱਲੋਂ ਐਸ. ਡੀ. ਜੇ. ਐਮ. ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੇਸ ਨੂੰ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਸੌਂਪਣ ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਗਲਤੀ ਦਾ ਸੀ. ਆਰ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀ

ਧਾਰਾ 167 ਨਾਲ ਕੋਈ ਲੈਣਾ ਦੇਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਇਹ ਪੂਰੀ ਦਲੀਲ ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰੱਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਯੂ. ਏ. ਪੀ. ਏ. ਦੀ ਧਾਰਾ 43ਡੀ ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀ ਗਈ ਸੀ. ਆਰ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 167 (2) ਦੇ ਤਹਿਤ ਡਿਫਾਲਟ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਅਰਜ਼ੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ, ਐਨ. ਆਈ. ਏ., ਮੁਹਾਲੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ 14.12.2020 ਨੂੰ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੱਕ, ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਸੀ ਅਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ, ਸੀ. ਬੀ. ਆਈ., ਪੰਜਾਬ, ਐਸ. ਏ. ਐਸ. ਨਗਰ, ਮੁਹਾਲੀ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਲੰਬਿਤ ਸੀ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਯੂ. ਏ. ਪੀ. ਏ. ਅਤੇ 1908 ਦੇ ਐਕਟ ਤਹਿਤ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ।

73. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਮੁੱਦਾ ਨੰਬਰ 2 ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪਹਿਲਾਂ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਦੀ ਤਰੁੱਟੀ ਦਾ ਧਾਰਾ 167(2) ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਾਨੂੰਨੀ/ਡਿਫਾਲਟ ਜ਼ਮਾਨਤ ਮੰਗਣ ਦੇ ਦੇਸ਼ੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨਾਲ ਕੋਈ ਲੈਣਾ-ਦੇਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੇ ਜਦੋਂ ਐਨ. ਆਈ. ਏ., ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 16 ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਐਨ. ਆਈ. ਏ. ਦੁਆਰਾ ਯੂ. ਏ. ਪੀ. ਏ. ਦੇ ਤਹਿਤ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਗੱਲ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਵਚਨਬੱਧ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਇਹ ਇਸ ਲਈ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਅਸਲ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਐਨਆਈਏ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 16 ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 193 ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ।

74. ਅਸੀਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਮਾਨਯੋਗ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਵੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸਾਡੇ ਲਈ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਹਰੇਕ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰੀਏ ਕਿਉਂਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਫੈਸਲਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ ਲਾਭਦਾਇਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹਰੇਕ ਫੈਸਲਾ ਕੇਸ ਦੇ ਵਿਲੱਖਣ ਤੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਹੈ।

75. ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਦੋਵੇਂ ਅਪੀਲਾਂ ਰੱਦ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅੰਤਿਮ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਇਸ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਧੁੰਦਲਾ ਖੇਤਰ ਹੈ ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਸਾਨੂੰ ਗੌਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਬੇਸ਼ੱਕ, ਇਸ ਧੁੰਦਲੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਮਾਨਯੋਗ ਵਕੀਲ ਨੇ ਨਹੀਂ, ਬਲਕਿ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚੀ ਅਦਾਲਤ ਵਜੋਂ, ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਬੰਦ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ।

ਐਨ. ਆਈ. ਏ./ਰਾਜ ਪੁਲਿਸ ਲਈ ਇੱਕ ਅੱਖਾਂ ਖੋਲ੍ਹਣ ਵਾਲਾ ਮੁਕੱਦਮਾ

76. ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਾਡੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਤਰੀਕਾਂ ਅਤੇ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੇ ਕਾਲਕ੍ਰਮ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ, ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 173 (2) ਤਹਿਤ ਅੰਤਿਮ ਰਿਪੋਰਟ 15.11.2019 ਨੂੰ

ਐੱਸਡੀਜੇਐੱਮ, ਅਜਨਾਲਾ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। 15 ਨਵੰਬਰ, 2019 ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਦੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਵਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ 161 ਵਾਂ ਦਿਨ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 08.06.2019 ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਨੇ 04.09.2019 ਨੂੰ ਯੂਏਪੀਏ ਦੀ ਧਾਰਾ 43ਡੀ (2) (ਬੀ) ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਮਾਂ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਐਡੀਸ਼ਨਲ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ। ਜਦੋਂ ਮਿਆਦ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਇਹ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਤਾਂ 90 ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਖਤਮ ਹੋਣ ਲਈ ਸਿਰਫ ਦੋ ਦਿਨ ਬਚੇ ਸਨ। ਇਹ ਇਸ ਤੱਥ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਹੈ ਕਿ 91 ਵਾਂ ਦਿਨ 07.09.2019 ਨੂੰ ਪੈਂਦਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਕਿ ਐਡੀਸ਼ਨਲ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਦੁਆਰਾ ਮਿਤੀ 04.09.2019 ਨੂੰ ਦਾਇਰ ਵਿਸਤਾਰ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਆਖਰਕਾਰ 17.09.2019 ਦੇ ਆਪਣੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਸਮਾਂ-ਸੀਮਾ ਨੂੰ 101 ਵੇਂ ਦਿਨ ਵਧਾ ਦਿੱਤਾ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਐਡੀਸ਼ਨਲ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨੇ ਸਮਾਂ ਵਧਾਉਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਪਾਸ ਕੀਤਾ, 90 ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਖਤਮ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਨਿਰਸੰਦੇਹ, ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ 07.09.2019 ਨੂੰ 91 ਵੇਂ ਦਿਨ ਕੋਈ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸਾਡੇ ਕਹਿਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਸਲੇਟੀ ਖੇਤਰ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜੇਕਰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਵਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ 91 ਵੇਂ ਦਿਨ ਭਾਵ 07.09.2019 ਨੂੰ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 167(2) ਤਹਿਤ ਕਾਨੂੰਨੀ/ਡਿਫਾਲਟ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਕੀ ਹੁੰਦਾ। ਸਮਾਂ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਵਾਲੀ ਅਰਜ਼ੀ ਬਹੁਤ ਲੰਬਿਤ ਸੀ। ਵਧੀਕ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਦੇਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਦਿੱਤੇ ਬਿਨਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਭਾਵ 90 ਵੇਂ ਦਿਨ ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਨਜ਼ੂਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਕਾਨੂੰਨ ਹੁਣ ਜਿਗਰ ਉਰਫ ਜਿੰਮੀ ਪ੍ਰਵੀਨਚੰਦਰ ਆਦਿੱਤਿਆ ਬਨਾਮ ਗੁਜਰਾਤ ਰਾਜ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ 2022 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. ਐਨਲਾਈਨ ਐਸ. ਸੀ. 1290 ਵਿੱਚ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ 180 ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਸਮਾਂ ਵਧਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁਣਵਾਈ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਜਸਬੀਰ ਅਤੇ ਵਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਇੱਕੋ-ਇੱਕ ਗਲਤੀ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਉਹ 91 ਵੇਂ ਦਿਨ ਕਾਨੂੰਨੀ/ਡਿਫਾਲਟ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਉਚਿਤ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੇ। ਜੇ ਅਜਿਹੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੁੰਦੀ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਕੋਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ/ਡਿਫਾਲਟ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਛੱਡਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਵਿਕਲਪ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਅਦਾਲਤ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦੀ ਸੀ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਐਕਸਟੈਂਸ਼ਨ ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨ ਲੰਬਿਤ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਕੋਈ ਉਚਿਤ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰੇਗੀ। ਇਹ ਫਿਰ ਤੋਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਿਤ ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਉਲਟ ਹੁੰਦਾ। ਇਹ ਮੁਕੱਦਮਾ ਐੱਨਆਈਏ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਰਾਜ ਦੀ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਲਈ ਵੀ ਅੱਖ ਖੋਲ੍ਹਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਉਹ ਵਾਧੇ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਵਧਾਨ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਾਧੇ ਲਈ ਆਖਰੀ ਪਲ 'ਤੇ ਬੇਨਤੀ ਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ।

77. ਡਿਫਾਲਟ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਰਿਹਾਅ ਹੋਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਲਾਗੂ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਦੇਸ਼ੀ ਨੇ ਅਜਿਹੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਲੰਬਿਤ ਹੋਣ ਜਾਂ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਜਾਂ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਸਤਗਾਸਾ ਦੁਆਰਾ ਸਮਾਂ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ।

ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜਿੱਥੇ ਦੇਸ਼ੀ ਡਿਫਾਲਟ ਜ਼ਮਾਨਤ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਜਾਂ ਸਮਾਂ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਰਿਪੋਰਟ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸਮਰੱਥ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਡਿਫਾਲਟ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਅਦਾਲਤ ਕੇਸ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਨ ਜਾਂ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਹੋਰ ਸਮਾਂ ਦੇਣ ਲਈ ਸੁਤੰਤਰ ਹੋਵੇਗੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੇਸ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਦੇਸ਼ੀ ਅਜੇ ਵੀ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਰਿਹਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

78. ਉਪਰੋਕਤ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਪੈਰਾ 76 ਅਤੇ 77 ਵਿੱਚ ਸਾਡੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਸਬੰਧਿਤ ਮੁਹੰਮਦ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਹਿਮਦ ਕਾਜ਼ਮੀ ਬਨਾਮ ਰਾਜ (ਐਨਸੀਟੀ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਸਰਕਾਰ) ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਨੇ (2012) 12 ਐਸਸੀਸੀ 1 ਵਿੱਚ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਪੈਰਾ 25, 26 ਅਤੇ 27 ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ :

"25. ਸਬੰਧਿਤ ਧਿਰਾਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਦਰਖਾਸਤਾਂ, ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਉਪਬੰਧਾਂ ਅਤੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਸੀਂ ਮਾਨਯੋਗ ਐਡੀਸ਼ਨਲ ਸਾਲਿਸਟਰ ਜਨਰਲ ਸ੍ਰੀ ਰਾਵਲ ਦੁਆਰਾ ਰਾਜ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਬੇਨਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਹਾਂ। ਇਸ ਤੱਥ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ 17-7-2012 ਨੂੰ, ਜਦੋਂ ਸੀਆਰ ਨੰਬਰ 86/2012 ਨੂੰ ਐਡੀਸ਼ਨਲ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਸੀ. ਆਰ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 167 (2) ਤਹਿਤ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜੋ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਸੂਚੀਬੱਧ ਸੀ। ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਚੀਫ ਮੈਟਰੋਪੋਲੀਟਨ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨੇ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਦੋਂ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਨੇ ਹਿਰਾਸਤ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਦੀ ਮਿਆਦ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਅਤੇ 20-7-2012 ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਦਾ ਸਮਾਂ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਨੂੰ 2-6-2012 ਤੋਂ 90 ਦਿਨਾਂ ਲਈ ਹੋਰ ਵਧਾ ਦਿੱਤਾ। ਚੀਫ ਮੈਟਰੋਪੋਲੀਟਨ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਪੂਰਵ-ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਾ ਸਿਰਫ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਇਹ ਉਸ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਨਾਕਾਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ, ਜੋ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਲਏ ਜਾਣ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ 90 ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ 'ਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਸੀ। ਅਜਿਹੇ ਅਧਿਕਾਰ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸੰਜੇ ਦੱਤ [(1994) 5 ਐੱਸਸੀਸੀ 410] ਵਿੱਚ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ ਹੈ 1994 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. (ਕ੍ਰੀ) 1433) ਅਤੇ ਮਾਨਯੋਗ ਐਡੀਸ਼ਨਲ ਸਾਲਿਸਟਰ ਜਨਰਲ ਦੁਆਰਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹੋਰ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਉਦੋਂ ਹੀ ਵੱਖਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਲਈ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੋਈ ਅਰਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਤ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਕੋਈ ਦੇਸ਼ੀ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਦੇ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਤਾਂ ਉਹ ਅਜਿਹੀ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਇਰ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਜਿਹੇ ਲਾਭ ਦੇ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਗੁਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਿਰਫ ਨਿਯਮਤ ਜ਼ਮਾਨਤ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ।

26. ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਸ ਕੇਸ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਵੱਖਰੇ ਹਨ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਉਸੇ ਦਿਨ ਹੀ ਆਪਣੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਸੀ ਜਿਸ ਦਿਨ ਉਸ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਚੀਫ਼ ਮੈਟਰੋਪੋਲੀਟਨ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਅਣਡਿੱਠਾ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸਤਰਾਸਾ ਪੱਖ ਵੱਲੋਂ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਮਾਂ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਸੁਣਵਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਇਸ 'ਤੇ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ।

27. ਅਸੀਂ ਚੀਫ਼ ਮੈਟਰੋਪੋਲੀਟਨ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਈ ਗਈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਸਲਾਘਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਅਸਮਰੱਥ ਹਾਂ, ਜਿਸਦੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਡਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ 17-7-2012 ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਉਸਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਸੀ। ਨੂੰ ਵਧੀਕ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਪੈਂਡਿੰਗ ਸੀ ਜਦੋਂ ਇਸਤਰਾਸਾ ਪੱਖ ਵੱਲੋਂ ਜਾਂਚ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਲਈ ਸਮਾਂ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਬਾਅਦ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਮੈਟਰੋਪੋਲੀਟਨ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ।"

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ)

79. ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਦੋਵੇਂ ਅਪੀਲਾਂ ਅਸਫਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਰੱਦ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

80. ਲੰਬਿਤ ਅਰਜ਼ੀਆਂ, ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਣ, ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

.....ਸੀ.ਜੇ.ਆਈ.।

(ਡਾ. ਧਨੰਜੈ ਵਾਈ ਚੰਦਰਚੂੜ)

..... ਜੱਜ

(ਜੇ. ਬੀ. ਪਰਦੀਵਾਲਾ)

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ

1 ਮਈ, 2023.

ਡਿਸਕਲੇਮਰ:- ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣਾ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਚਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ, ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।